

Samen toekomst ontwerpen voor een mentaal veerkrachtige jeugd

*Innovatieagenda
2023-2033*

*Exemplaar overhandigd aan Hare Majesteit
Koningin Máxima op 25 januari 2023*

Colofon

Samen toekomst ontwerpen voor een
mentaal veerkrachtige jeugd

Innovatieagenda 2023-2033

Januari 2023
Amsterdam

Dit rapport is opgesteld door Garage2020

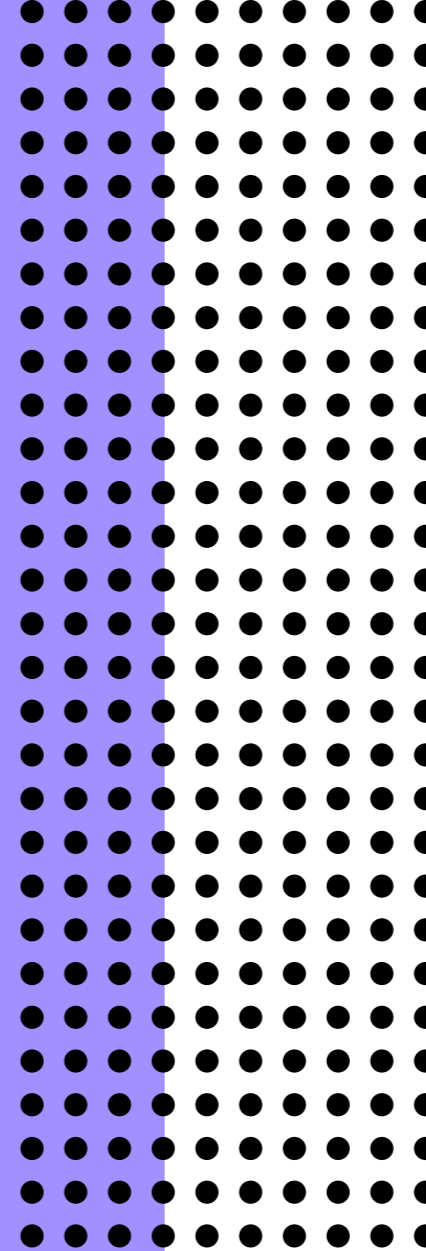
Garagisten

Levi van Dam
Linda Smit
Donna Stam
Nienke van der Straten
Ane de la Brena

Met medewerking van Eleanne Plaizier

De visies van jongeren zijn afkomstig van
enkele deelnemers van de eerste Jongeren
Garage:

Maaïke Straathof
Steye Hartog
Desjo Huizing
Arvind Chierandjoe
Kes Oudijk
Noah Stout
Isa Rodenhuis
Saadeldin Berkhout

Voorwoord prof. dr. Jet Bussemaker

Samenvatting

Inleiding

01 Mentaal veerkrachtig opgroeien
Blz 19

02 Druk op jeugd en jeugdzorg
Blz 23

03 De kracht van innovatie
Blz 31

04 Co-creëren van de toekomst
Blz 37

05 Aanpak ontwikkelen en implementeren innovaties
Blz 77

Voorwoord

De mentale gezondheid van steeds meer jongeren in Nederland staat onder druk. Dit is een zorgelijke ontwikkeling. In de eerste plaats natuurlijk voor de jongeren om wie het gaat, maar het raakt de gehele samenleving en dus ons allemaal. We mogen het niet toestaan dat een gehele generatie opgroeit met mentale druk. In de gezamenlijk bundel Jongeren en het zorgen voor hun morgen hebben 14 adviesraden hier reeds aandacht voor gevraagd.

De urgentie van dit probleem wordt inmiddels breed gevoeld, maar het oplossen ervan is minder makkelijk. De valkuil is dat we voor het ombuigen van deze trend vooral naar de (jeugd)zorg kijken. Maar de oorzaken liggen vaak op andere domeinen, zoals prestatiedruk in het onderwijs en op de arbeidsmarkt of zorgen over een huis, inkomen of klimaatverandering. Als we de mentale gezondheid willen bevorderen moeten we dus breder kijken.

Met dit rapport laat Garage 2020 op hun kenmerkende manier zien hoe je met een nieuw perspectief naar oplossingen kan zoeken. Garage 2020 verbindt jongeren en hulpverleners met professionals die kennis en ervaring hebben buiten de zorgsector, zoals filosofen, kunstenaars of in dit geval dataspecialisten van T-Mobile. Hiermee creëert Garage 2020 een brede denkkraft

om tot innovatieve oplossingen te komen, buiten de bestaande denkkaders en de reguliere organisatieprocessen.

Ik ben ervan overtuigd dat dit soort verbindingen en de verbeeldingskracht die ze met zich meebrengen, nodig zijn om tot nieuwe inzichten en duurzame veranderingen te kunnen komen. Deze verbindingen onderstrepen bovendien de gezamenlijkheid van de opgave waar we voor staan. We zijn immers samen verantwoordelijk voor de omstandigheden waarin jongeren opgroeien.

Ook jongeren zelf kunnen en willen hun steentje hieraan bijdragen, maar ze moeten daar wel de mogelijkheid voor krijgen. De wijze waarop Garage 2020 standaard jongeren betreft bij het bedenken van oplossingen, is iets dat ik graag zou willen aanmoedigen. Als we de mentale gezondheid van jongeren willen verbeteren, moeten we de inbreng van jongeren serieus nemen en aansluiten bij hun belevingswereld.

Jet Bussemaker,

Voorzitter Raad voor
Volksgezondheid & Samenleving

Samenvatting

Een positieve mentale gezondheid leidt tot florerende mensen die een optimale kwaliteit van leven ervaren, goed zorgen voor hun kinderen, zich verbonden voelen met elkaar, productief zijn, maatschappelijk participeren en gezond ouder worden. Dat begint met het mentaal veerkrachtig op kunnen groeien als kind.

Stress en tegenslag horen bij het leven. Wie van jongs af aan leert daar goed mee om te gaan en voldoende steun ervaart, ontwikkelt een diverse repertoire aan mentale veerkracht, dat in tijden van tegenslag kan worden aangesproken. Veerkracht is geen eigenschap die je wel of niet hebt, het is het vermogen gebruik te maken van eigenschappen, vaardigheden en externe bronnen die je helpen omgaan met en inzicht te krijgen bij een ingrijpende gebeurtenis. Veerkracht ziet er in iedere situatie anders uit en ontwikkelt zich in relatie met de mensen om je heen.

Met de meeste jongeren in Nederland gaat het gelukkig goed. Toch zien we dat de mentale gezondheid van steeds meer jongeren onder druk komt te staan. Vaak liggen daar maatschappelijke problemen zoals prestatiedruk, schulden en echtscheidingen aan ten grondslag. Toch ligt de focus vaak op het oplossen van mentale problemen als het leed al geschied is en niet op de oorzaken ervan.

1 op de 7 jeugdigen maakt gebruik van jeugdhulp. Helaas zien we dat ook jeugdzorg onder druk staat en niet altijd de juiste zorg kan bieden. De wachtlijsten lopen, op de zorg komt niet bij het juiste kind terecht, er is een groot personeelstekort en de zorg sluit niet aan bij de behoeften van jongeren. Het jeugddomein loopt daarnaast achter op het terrein van digitalisering en innovatie, in vergelijking met alle andere sectoren in de gezondheidszorg in Nederland, waardoor nieuwe oplossingen op zich laten wachten.

Wat we nodig hebben zijn schaalbare sociaal technologische innovaties die domeinoverstijgend in een netwerk ontwikkeld worden. Passend bij de belevingswereld van de doelgroep.

Door te innoveren op maatschappelijke opgaven kunnen we mentale problemen bij de jeugd voorkomen en de druk op jeugdzorg verminderen. Daartoe moeten onze focussen op **co-creëren van de toekomst**; het ontwikkelen van innovaties die maatschappelijke problemen terugdringen en daarmee de toestroom naar jeugdzorg op de lange termijn vermindert.

Innovatie binnen het jeugddomein is een verantwoordelijkheid van ons allemaal. De kinderen van vandaag zijn de burgers, ouders, leraren, klanten en werknemers van morgen. Investeren in de mentale gezondheid en veerkracht van toekomstige generaties heeft op lange termijn een maatschappelijk en economisch positief effect. Deze innovatieagenda heeft als doel richting te geven aan de bijdrage van innovaties aan een mentaal veerkrachtige toekomst voor elk kind. Waarbij het benutten en versterken van de eigen kracht van kinderen, jongeren en hun ouders centraal staat.

“

Innoveren met focus 2023-2033

“Most people overestimate what they can do in one year and underestimate what they can do in ten years.”

Bill Gates

Dit soort innovaties bieden de mogelijkheid toekomst te ontwerpen met en voor een mentaal veerkrachtige jeugd. Daarom is in de afgelopen zeven jaar het netwerk Garage2020 opgericht door zorgaanbieders en gemeenten. In deze innovatieagenda stellen zij een innovatie focus voor, gevoed door de toekomstvisie en behoeften van jongeren, huidige vragen uit de jeugdzorg en actuele maatschappelijke vraagstukken met als doel om mogelijk te maken dat ieder hier vanuit zijn eigen expertise aan kan bijdragen.

Een goede mentale gezondheid leidt tot mensen die een goede kwaliteit van leven ervaren, goed zorgen voor hun kinderen, zich verbonden voelen met elkaar, productief zijn, maatschappelijk participeren en gezond ouder worden. Dat begin met het mentaal veerkrachtig op kunnen groeien.

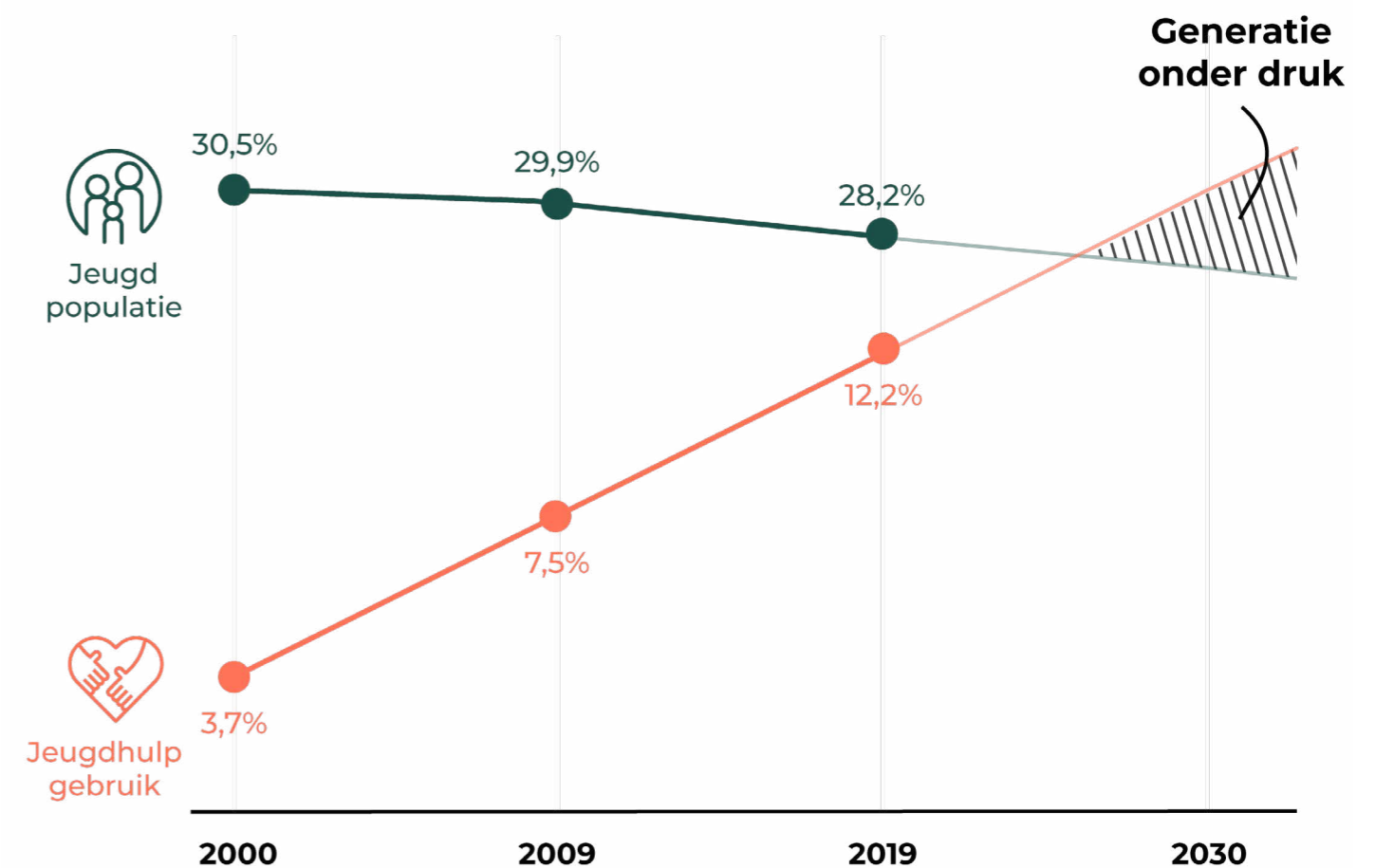
Met de meeste jongeren in Nederland gaat het gelukkig goed. Ze zitten goed in hun vel, hebben veerkracht om weer op

te krabbelen als het tegenzit, voelen zich prettig door steun van familie en vrienden en doen leuke dingen in hun vrije tijd. Aan de andere kant heeft op dit moment 20% van de kinderen psychische problemen, ervaart 1 op de 4 jongeren stress door school en komt één op de zeven kinderen in aanraking met jeugdzorg. De behoefte aan jeugdzorg neemt alleen maar toe, van 3,7% in 2000 naar 12,4% in 2020.

Maatschappelijke ontwikkelingen zoals de toenemende prestatiedruk, sociale verwachtingen en groeiende kansenongelijkheid zullen naar verwachting de mentale druk op jongeren en daarmee de jeugdzorg verder vergroten. Door demografische verschuivingen van de aankomende jaren (afnemende jeugdpopulatie), zal de de druk op deze generatie groter worden. De persoonlijke, sociale, economische en maatschappelijke gevolgen daarvan zijn enorm, zowel in toenemende directe kosten als secundair in verloren productiviteit van ouders en omgeving en gemiste groeipotentie later in

Inleiding

Stel dat liefdevolle robots de jeugdzorgverleners van de toekomst zijn. Het verwerken van trauma plaatsvindt in veilige virtuele leeromgevingen en met behulp van psychedelische medicatie. Geavanceerde Artificial Intelligence technologieën helpen om opvoedadviezen op het juiste moment bij ouders onder de aandacht te brengen en de omgeving zo is ingericht dat het maken van de gezonde keuze leuk is voor jongeren.

de volwassenheid. Investeren in de mentale gezondheid en veerkracht van toekomstige generaties is daarom cruciaal en heeft op lange termijn een maatschappelijk en economisch positief effect.

Innovaties kunnen in belangrijke mate bijdragen aan het mentaal veerkrachtig laten opgroeien van de jeugd. Sociale technologische innovaties zorgen voor nieuwe oplossingen voor maatschappelijke vraagstukken en bieden alternatieven voor traditionele vormen van jeugdzorg. De kracht van innovatie is om deze oplossingen aan te laten sluiten bij de belevingswereld van kinderen, jongeren en hun omgeving door zowel zorgprofessionals, wetenschappers, beleidsmakers, bedrijven en eindgebruikers een rol te laten spelen in het innovatieproces. Waarbij rekening gehouden wordt met trends en technologische mogelijkheden.

Lerend netwerk van innovatoren

Innovatie binnen het jeugddomein is een verantwoordelijkheid van ons allemaal. De kinderen van vandaag zijn immers de burgers, ouders, leraren, klanten, werkgevers en werknemers van morgen. In de afgelopen zeven jaar hebben zorgaanbieders en gemeenten het netwerk Garage2020 ontwikkeld, met als doel om alternatieven te ontwikkelen voor huidige vormen van jeugdhulp. In deze innovatieagenda delen wij onze kennis, ervaringen en inzichten van deze eerste jaren, met als doel om richting te geven aan de ontwikkeling van innovaties voor een mentaal veerkrachtige toekomst voor elk kind.

Het voordeel van deze netwerkgerichte aanpak van innovatie is dat we de kosten kunnen verdelen tussen de verschillende participerende zorgaanbieders en gemeenten. Door het bundelen van onze

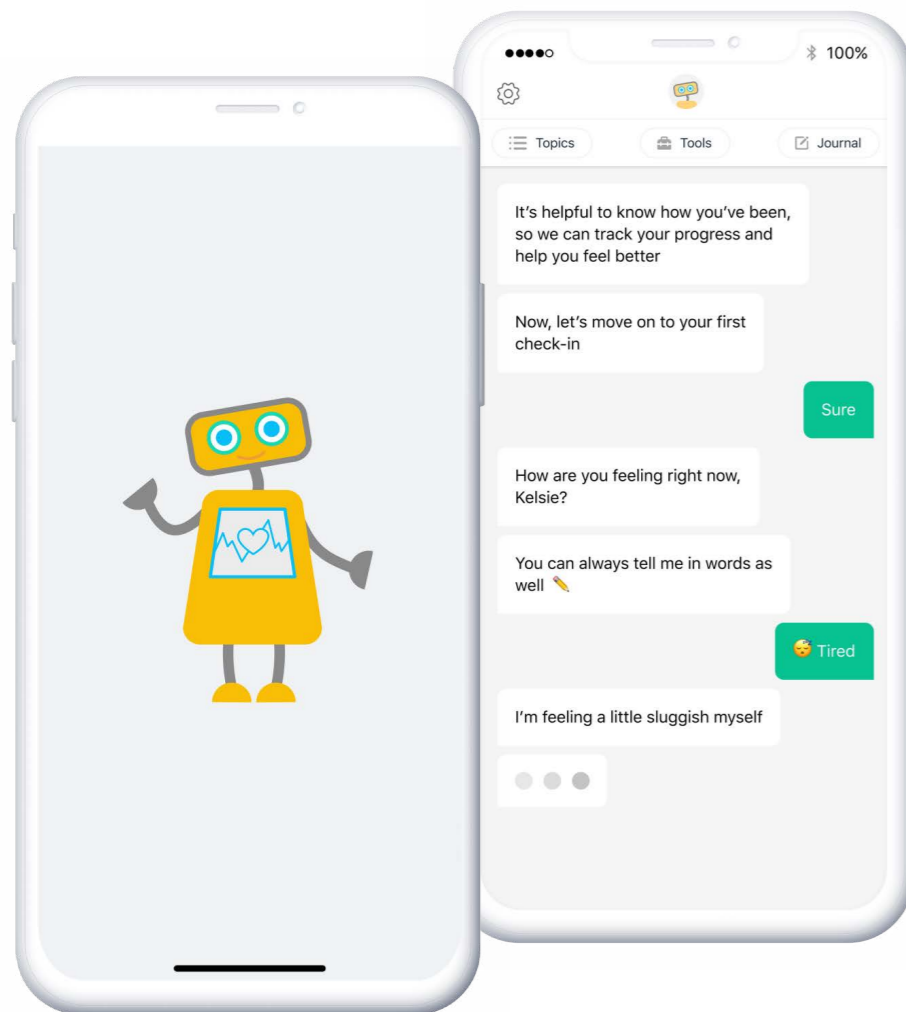
krachten, kunnen we efficiënter omgaan met maatschappelijke opgaven, dan iedere aanbieder of gemeente individueel. Een gezamenlijke aanpak maakt het ook laagdrempeliger voor andere domeinen en commerciële organisaties om bij te dragen aan grote maatschappelijke opgaven. Het biedt hen duidelijkheid over de focusgebieden die hun expertise nodig hebben. De onderlinge samenwerking tussen partijen maakt het mogelijk om met de gerealiseerde oplossingen direct veel kinderen, jongeren en ouders te bereiken. Het benutten van deze kennis van binnen en buiten de jeugdzorg benutten is noodzakelijk, omdat de maatschappelijke opgaven van iedereen zijn, en niet alleen van professionals binnen de jeugdzorg.

Sociaal technologische innovatie

Maatschappelijke vraagstukken kunnen niet meer alleen door mensen opgelost worden, daar hebben we slimme schaalbare oplossingen voor nodig. Sporadisch zien we hiervan voorbeelden op kleine schaal. Denk aan de BrainLink Lite hoofdband, waarmee kinderen hun aandacht kunnen trainen. Woebot de 'relational chatbot' die fungeert als mental health coach, en op termijn beschikbaar wil zijn 'op voorschrift van de huisarts bij depressie'. Of de EndeavorRx game die medicatie vervangt bij kinderen met aandachtsproblemen, zoals gediagnosticeerd bij ADHD. Het zijn stuk voor stuk sociaal technologische innovaties die vanuit de belevingswereld van kinderen en jongeren worden ontwikkeld met gebruik van big data, biofeedback, virtual reality en robotica. Waarbij de technologie en kennis vanuit o.a. (ortho)pedagogiek, psychiatrie en psychologie optimaal wordt benut. Plus de expertise van partners uit het bedrijfsleven om innovaties te kunnen versnellen en te voorzien van de juiste infrastructuur. Helaas zien we dat in Nederland dit type innovatie nog achterloopt, door het aanbrengen van focus beogen we hier een versnelling in aan te brengen.

Innovatieagenda is nooit af

Deze innovatieagenda is niet af of definitief. Het is een weerspiegeling van dit moment in de tijd: als we vandaag al onze krachten zouden moeten bundelen voor de jeugd van morgen, waar kunnen we ons dan het beste op focussen? Als zodanig geeft deze innovatieagenda onze prioriteit en ambitie weer: hoe kunnen we kennis van ervaringswerkers, professionals, bestuurders, gemeenten, kenniscentra en bedrijfsleven optimaal benutten? De ambitie van deze innovatieagenda is dan ook om met een gezamenlijke inhoudelijke koers van dit lerend netwerk voor innovatie, nog meer impact te kunnen maken in het mentaal veerkrachtig opgroeien van de jeugd.

Afbeelding van Woebot Health, 2023

Garage2020

Garage2020 ontwerpt en ontwikkelt als innovatienetwerk zinvolle oplossingen voor concrete problemen die jeugdigen, ouders en hun omgeving ervaren in onze samenleving. Omdat we geloven dat we daar iedereen bij nodig hebben, doen we dat in samenwerking met verschillende expertises én met degene waarvoor de innovatie bedoeld is, zodat hun perspectief centraal staat. Met als visie 'samen de toekomst ontwerpen voor een mentaal veerkrachtige jeugd'. Waarmee we uiteindelijk jeugdzorg willen voorkómen, verkorten of vervangen.

Jeugdhulp sector neemt initiatief voor innovatie

De afgelopen zeven jaar zijn, vanuit dit netwerk van betrokken instellingen uit de gespecialiseerde jeugdzorg, kinder- en jeugdpsychiatrie, jeugd-LVG, onderwijs, maatschappelijk werk en gemeenten, al veel creatieve en intelligente antwoorden op jeugdzorg vraagstukken gegeven. Aantrekkelijke oplossingen waarbij jeugdigen, het gezin en hun directe omgeving altijd richtinggevend zijn in het ontwerp. Om ervoor te zorgen dat innovaties ook effectief zijn doen we wetenschappelijk onderzoek om te meten of de innovatie haar beoogde doel bereikt en eventueel bij te kunnen sturen.

Revolverend fonds

Deze activiteiten worden ontplooid vanuit stichting Garage2020. Per innovatie wordt bekeken wat passend is: kan deze worden overgenomen door een instelling voor gespecialiseerde jeugdhulp? Een wijkteam organisatie? Een gemeente? Inwoners? Het doel is dat innovaties gebruikt gaan worden, niet om zoveel mogelijk innovatieve concepten te genereren. In sommige situaties is een innovatie 'start-up' rijp: het idee of concept is dan zo levensvatbaar, dat er een zelfstandige onderneming van gemaakt kan worden die kan borgen dat de impact duurzaam wordt gerealiseerd. Deze innovatie kan deze worden ondergebracht in de stichting Valorisatie G2020. Op deze manier kan de start-up zijn eigen koers

ontwikkelen met partners. Eventuele inkomsten uit de start-ups kunnen worden uitgekeerd aan stichting Valorisatie G2020, welke alleen kan uitkeren aan stichting Garage2020. Op deze manier beogen we een revolverend principe te bewerkstelligen, waarin innovaties worden ontwikkeld in stichting Garage2020, uitgevoerd in stichting Valorisatie G2020, om op termijn weer inkomsten te kunnen bieden voor stichting Garage2020 waarmee nieuwe innovaties ontwikkeld kunnen worden voor een mentaal veerkrachtige generatie.

Leeswijzer

- 01** Hoofdstuk 1 geeft antwoord op de vraag wat mentaal veerkrachtig opgroeien inhoudt en welke factoren daaraan bijdragen.
- 02** Hoofdstuk 2 beschrijft de huidige druk op de jeugd en jeugdzorg in Nederland en welke obstakels er zijn voor het mentaal veerkrachtig opgroeien van de jeugd.
- 03** Hoofdstuk 3 geeft antwoord op de vraag wat we onder innovatie verstaan, wat de toegevoegde van innovatie in het jeugddomein is, welke randvoorwaarden nodig zijn om innovatie succesvol te laten zijn en hoe we door middel van innovatie antwoord kunnen geven op de vragen van nu en morgen.
- 04** Hoofdstuk 4 richt zich op het co-creëren van de toekomst vanuit 8 maatschappelijke vraagstukken op basis van de toekomstvisie van jongeren, feiten en cijfers, de uitdaging en kansrijke innovaties.
- 05** Hoofdstuk 5 beschrijft de aanpak om te komen tot innovaties op basis van trends, co-creatie en samenwerking.

01

Mentaal
veerkrachtig
opgroeien

01

Ieder kind veerkrachtig op laten groeien

We leven in een andere wereld dan 50 jaar geleden. Over het algemeen zijn we gezonder, leven we langer en lijken vrijer dan ooit tevoren. Maar het is ook een wereld waarin veranderingen elkaar vliegensvlug opvolgen, zekerheden zeldzaam zijn en problemen complexer dan ooit tevoren. Mentale veerkracht wordt steeds meer erkend als cruciaal element van gezondheid. De droom is dan ook dat elk kind in Nederland mentaal veerkrachtig op kan groeien. Maar wat betekent dat? Waarom is dat zo belangrijk en welke factoren zijn daarop van invloed? De antwoorden daarop staan centraal in dit hoofdstuk.

Stress en tegenslag horen bij het leven. Wie van jongs af aan leert daar goed mee om te gaan en voldoende steun ervaart, ontwikkelt mentale veerkracht. Dit gaat over het vermogen van iemand om na ingrijpende ervaringen terug te veren, te leren van de tegenslag, opnieuw goed te functioneren en door te groeien. Kinderen met veerkracht blijken goed in staat problemen en negatieve invloeden zodanig te verwerken dat zij hier inzichten door opdoen en van de negatieve invloeden in hun verdere leven niet of slechts in beperkte mate last hebben. Een kind ontwikkelt veerkracht naarmate het in zichzelf, binnen het gezin en de maatschappij gesteund voelt. En functioneert daarmee goed op sociaal, fysiek, emotioneel en/of intellectueel niveau.

Veerkracht is geen eigenschap die je wel of niet hebt, het is het vermogen gebruik te maken van eigenschappen, vaardigheden en externe bronnen die je helpen omgaan met en inzicht te krijgen bij een ingrijpende gebeurtenis. Veerkracht ziet er in iedere situatie anders uit en ontwikkelt zich in relatie met andere mensen (volwassenen en kinderen). Elke leeftijdsfase vraagt iets anders van ouders en omgeving om bij te dragen aan de veerkracht van het kind. Door al deze ervaringen groeit het 'veerkracht repertoire' dat je op verschillende momenten in je leven kunt benutten.

In het leven van kinderen en ouders gebeurt er doorlopend van alles; in het eigen gezin, in de directe omgeving of in de maatschappij. Al die gebeurtenissen zijn meer of minder van invloed op hoe een kind zich kan ontwikkelen. Risicofactoren, zoals het hebben van een langdurig zieke ouder, opgroeien met schulden of prestatiedruk, kunnen hier een negatieve invloed op hebben en beschermende factoren, zoals sociale steun, een positieve invloed.

Als er onvoldoende beschermende factoren zijn om de risicofactoren te compenseren kan de ontwikkeling van het kind problematisch verlopen en kunnen mentale problemen ontstaan. Het is bekend dat traumatische jeugdervaringen van een kleine minderheid, zorgen voor het grootste deel van de maatschappelijke economische last. Om de toegang tot gelijke kansen in Nederland te verbeteren voor alle kinderen, is het belangrijk dat er op een aantrekkelijke en

passende manier ondersteuning beschikbaar is voor kind en ouders.

Er zijn daarmee verschillende knoppen waar we aan kunnen draaien om kinderen mentaal veerkrachtig op te laten groeien, waaronder:

- 01** Verminderen maatschappelijke problemen (risicofactoren)
- 02** Versterken beschermende factoren
- 03** Oplossen mentale uitdagingen door het bieden van passende ondersteuning

01. Verminderen maatschappelijke problemen

Maatschappelijke problemen zijn problemen in de samenleving waar veel mensen bij betrokken zijn, waar verschillende opvattingen bestaan over de oorzaak en aanpak en de overheid een rol heeft in het oplossen ervan. Maatschappelijke problemen kunnen een direct negatief effect hebben op de mentale gezondheid van jeugdigen. Denk bijvoorbeeld aan hogere energiekosten, die kunnen zorgen voor schuldenproblematiek waardoor jongeren veel stress ervaren en zij uitgesloten worden van bepaalde activiteiten en opleiding. Of maatschappelijke opvattingen over minderheidsgroepen waardoor zij gediscrimineerd worden en minder kunnen profiteren van bestaande mogelijkheden. Door oplossingen te vinden voor deze maatschappelijke problemen of ervoor te zorgen dat jongeren en hun omgeving hier beter mee om kunnen gaan, kunnen we jeugdigen mentaal veerkrachtiger op laten groeien en daarmee mentale problemen voorkomen.

02. Beschermende factoren versterken

Beschermende factoren dragen bij aan het vergroten van veerkracht. Dit zijn factoren die een positieve bijdragen leveren aan de ontwikkeling van jeugdigen en risicofactoren kunnen compenseren. Zo hebben kinderen en jongeren betrouwbare opvoeders nodig die hun ontwikkeling stimuleren, zorgen voor veiligheid en geborgenheid en de vervulling van hun basisbehoeften. Daarnaast hebben ze een leefomgeving nodig die bijdraagt aan gelijke kansen, verbinding met anderen, mogelijkheden om maatschappelijk te participeren en een gevoel van zeggenschap

over hun leven hebben. Als een kind bijvoorbeeld opgroeit met een langdurig zieke ouder en tegelijkertijd steun krijgt van een betrouwbare volwassene in de omgeving kan dat de veerkracht versterken en problemen voorkomen.

03. Oplossen van mentale uitdagingen

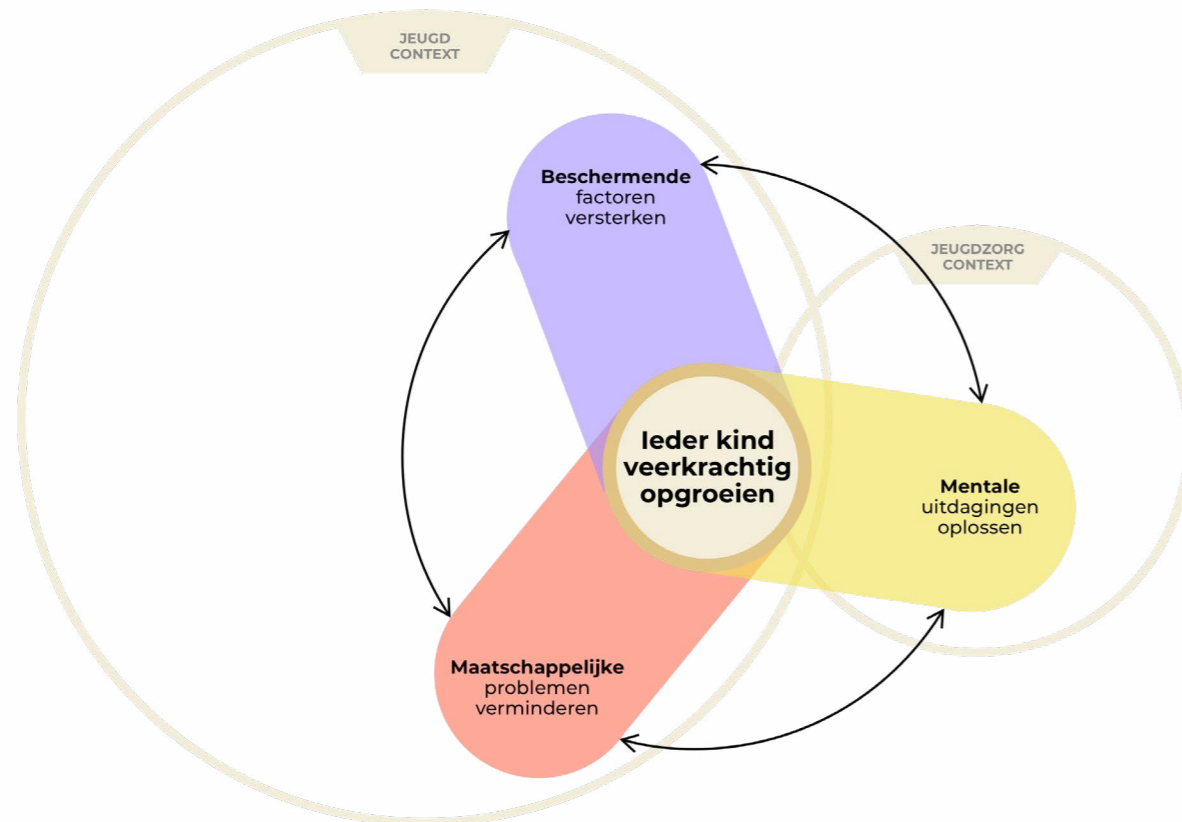
Ondanks dat we met het verminderen van maatschappelijke problemen en het versterken van beschermende factoren de veerkracht van de jeugd kunnen versterken, zullen mentale problemen onder jongeren blijven bestaan. Het oplossen van mentale problemen zal dus essentieel blijven om jeugdigen mentaal veerkrachtig te kunnen laten opgroeien. Denk aan hulp en ondersteuning aan jeugdigen met een depressie of autisme. Hier ligt met name de focus van jeugdzorg. In de behandeling van deze jeugdige zal vaak oog zijn voor het versterken van beschermende factoren en is daarmee de kans groter dat de jeugdige beter om kan gaan met maatschappelijke problemen die op den duur op zijn of haar pad komen.

Florerende generatie

Kortom, alle drie de factoren hebben een

belangrijke invloed op mentaal veerkrachtig opgroeien. Als het lukt om jongeren mentaal veerkrachtig op te laten groeien, hebben we een 'florerende generatie'. Martin Seligman deed jarenlang onderzoek naar de onderliggende mechanismen van depressie, totdat hij zich niet langer wilde richten op het beter maken van mentale problemen, maar het voorkomen daarvan. Daarom ging hij kijken naar mensen die geen mentale problemen ervaren, wat onderscheidt hen? Hoe kunnen we daarvan leren en hoe kunnen we dat stimuleren? Hiermee verlegde hij de focus van 'genezing' naar 'floreren': voldoening vinden in ons leven, zinvolle en waardevolle taken volbrengen, en op een dieper niveau contact maken met anderen - in wezen het "goede leven" leiden. Hiervoor introduceerde hij het flourish model, waarbij psychologisch welbevinden zich richt op het vergroten van onze positieve emoties, ons betrokken voelen bij de wereld en ons werk (of hobby's), diepe en betekenisvolle relaties ontwikkelen, zin en doel in ons leven vinden, en onze doelen bereiken door onze sterke punten en talenten te cultiveren en toe te passen. Een mentaal veerkrachtige jeugd biedt een *florerende generatie*.

Druk op jeugd én jeugdzorg

Mentale veerkracht jeugd onder druk

De jeugd in Nederland wordt gezien als de gelukkigste jeugd ter wereld. Toch zijn er steeds meer signalen dat het niet goed gaat met onze jeugd. En met name hun mentale gezondheid. De coronapandemie heeft die problemen vergroot en nog zichtbaarder gemaakt. De vraag is wat er aan de hand is. Waarom lijkt de mentale veerkracht van de jeugd steeds meer onder druk te staan? Wat heeft dit te maken met de druk op de jeugdzorg en welke knelpunten ontstaan hierdoor in het bieden van jeugdzorg?

Druk op de jeugd

De laatste decennia wordt excelleren en presteren in Nederland steeds meer gezien als belangrijke voorwaarde voor persoonlijk geluk en maatschappelijk succes. Kinderen, jongeren en hun ouders komen daardoor bij het opgroeien en opvoeden in de klem tussen hun eigen behoeften en mogelijkheden, en de hoge maatschappelijke normen waaraan zij zowel op school en werk als in hun vrije tijd moeten voldoen. Wie daarin faalt, heeft een probleem en moet dat zelf oplossen, al dan niet met gespecialiseerde hulp.

Het is bekend dat in landen met een hogere welvaart de vraag naar zorg toeneemt. Kinderen, jongeren en hun ouders vergelijken zich met elkaar en willen voldoen aan de onderlinge welvaartsnorm die steeds hoger wordt. Het willen voldoen aan deze hoge norm lijkt bij Nederlandse jongeren te resulteren in een toename van stress gerelateerde klachten. Het leidt ertoe dat zij een groter beroep doen op individuele zorg om imperfecties te repareren in plaats van te leren ermee om te gaan.

De perceptie van wat als problematisch gedrag wordt beschouwd schuift op, met als gevolg dat voor meer kinderen zorg wordt aangevraagd. Problemen worden toegeschreven aan kinderen en jongeren zelf en de oplossing wordt gezocht in de jeugdzorg. Anders zijn is medisch geworden. Steeds vaker wordt de vraag gesteld: 'Wat

mankeert dit kind?' Niet kunnen voldoen aan de overspannen verwachtingen in de maatschappij wordt al gauw beleefd als een persoonlijk falen. De inzet van jeugdzorg en een diagnose biedt dan voor kinderen, ouders en leerkracht een uitweg.

Druk op de jeugdzorg

Het doel van de jeugdzorg is om gezinnen met kinderen die belemmerd worden in hun ontwikkeling door een combinatie van opvoedings- of gezinsproblematiek, psychische problemen, leerproblemen of een verstandelijke beperking te helpen. De decentralisatie van de jeugdhulp moest eraan bijdragen om kinderen, jongeren en hun gezinnen dichterbij, efficiënter en beter te ondersteunen bij opvoed- en opgroevraagstukken. Inclusief de behandeling van psychische problemen. Dit moet resulteren in het voorkomen van duurdere en ingrijpende zorg, met als maatschappelijk belang dat alle kinderen veerkrachtig opgroeien en de kosten van de jeugdhulp betaalbaar zouden worden.

Zeven jaar na de decentralisatie jeugdhulp is de maatschappelijke opgave om veerkrachtig opgroeien te versterken alleen maar groter en urgenter geworden. De Nederlandse jeugd scoort weliswaar consistent in de wereldtop als het gaat over het gemiddelde welzijn van kinderen, maar tegelijkertijd maken steeds meer kinderen gebruik van jeugdhulp en zijn de totale kosten van de jeugdhulp toegenomen. De

Betreft	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Jeugd tot 23 jaar met jeugdzorg (1)	380.100	404.080	419.580	430.175	443.480	429.215
Percentage jeugd tot 23 jaar met jeugdzorg (2)	8,5%	9,1%	9,4%	9,7%	10%	9,7%
Jeugd tot 18 jaar met jeugdzorg (3)	370.410	391.780	404.040	414.685	428.210	412.105
Percentage jeugd tot 18 jaar met jeugdzorg (4)	10,8%	11,5%	11,9%	12,2%	12,8%	12,4%
Jeugd 18 tot 23 jaar met jeugdzorg (5)	9.690	14.300	15.540	15.275	15.370	17.110
Percentage jeugd 18 tot 23 jaar met jeugdzorg (6)	1,0%	1,4%	1,5%	1,4%	1,4%	1,6%

Bron: NJI

toename van de druk op de jeugd zoals hiervoor beschreven draagt mede bij aan deze toename. De vraag naar jeugdzorg is in nog geen twintig jaar verdrievoudigd. In 2000 ontving één leerling in de klas jeugdhulp (1 op de 27), in 2020 waren dit er drie (1 op de 8: CBS). Ook de laatste 5 jaar is een stijging te zien, met uitzondering van 2020. Dit laatste is deels te verklaren door de coronacrisis.

Deze stijging van de vraag naar hulp heeft ervoor gezorgd dat Jeugdzorg overbelast is. Ondanks alle inspanningen van ruim 80 duizend mensen in de jeugdzorg, die met veel inzet kinderen een zo goed mogelijke toekomst proberen te geven, stapelen de problemen zich op:

- De wachtlijsten blijven groeien. Duizenden kinderen wachten veel te lang op hulp. Wachten op onderzoek, op behandeling door een psychiater, op een plek om te wonen als dat thuis niet meer kan. Jongeren geven aan dat zij door het wachten eenzaam raken en depressief.
- Door het maandenlange wachten verergeren de problemen. Jongeren vallen uit op school en komen thuis te zitten. Thuis lopen de spanningen op. Ouders proberen hun kind zo goed mogelijk te ondersteunen en zijn ondertussen naarstig op zoek naar hulp. Dat leidt tot overbelasting. Het lange wachten op gespecialiseerde jeugdzorg heeft zo niet alleen een negatief effect op de jongere zelf, maar op het hele gezin.
- Daarnaast geven jongeren aan dat als ze eenmaal hulp krijgen ze zich niet gehoord en gezien voelen. Er wordt door hulpverleners en jeugdbeschermers over hen gesproken in plaats van met hen. Jongeren worden niet betrokken bij belangrijke beslissingen in hun leven. Ze voelen zich eenzaam, gefrustreerd en boos.
- Ook geven jongeren aan dat de interventies vaak onvoldoende aansluiten bij hun behoeften en blijken de effecten van opvoedondersteuning en andere vormen van jeugd- en gezinshulp doorgaans relatief klein zijn.

Acht knelpunten in het bieden van jeugdhulp

De druk op de jeugd en daarmee de vraag naar jeugdzorg, groeit. Hierdoor worden bestaande knelpunten in het bieden van jeugdzorg vergroot. Om te kunnen innoveren is het van belang om te weten welke knelpunten op dit moment worden ervaren in het bieden van jeugdhulp. Om deze knelpunten te identificeren is een analyse gedaan op basis van gesprekken met mensen werkzaam binnen en buiten de jeugdzorg, bestaande beleidsdocumenten en notities die afzonderlijk diverse knelpunten signaleren, podcasts en documentaires. Hieruit zijn acht knelpunten afgeleid.

01 De juiste poortwachter

De jeugdzorg komt nu niet bij het juiste kind terecht. Kinderen en ouders met 'kleine' opvoedvragen of opgroei problemen krijgen (dure) jeugdzorg, waardoor onvoldoende middelen overblijven voor de groep met de zwaarste problematiek: kinderen en ouders die te maken hebben met jeugdbescherming en kinderen met complexe psychische problematiek, waaronder kinderen met een eetstoornis en bijkomende of onderliggende problemen. Tegelijkertijd is er soms onvoldoende expertise om aan de voorkant in te schatten welke hulp nodig is, waardoor te lang lichte hulp geboden kan worden.

02 Lichte hulp door slimme oplossingen

De samenleving is gaan geloven in verklaringen en oplossingen voor mentale ontregeling die vooral zijn gebaseerd op wetenschappelijke modellen die niet overeenkomen met de werkelijkheid. De samenleving is gaan denken dat alles maakbaar en meetbaar is, door problemen en oplossingen onder druk van de marktwerking steeds meer uit te drukken in afzonderlijke 'pakketjes', is men gaan denken dat zorg een oplossing is. Terwijl de oplossing veel meer interactioneel is: het is een

samenspel tussen jezelf, het gezin, familie, vrienden en (tijdelijk) betrokken hulpverleners. Technologie kan in het bieden van die oplossing een veelbelovende rol vervullen, die belofte wordt echter nog onvoldoende benut.

03 Verbinding onderwijs en jeugdzorg

Als schoolgaande kinderen jeugdzorg krijgen, is het fijn als hun leerkracht en hulpverlener samenwerken. De verbinding tussen zorg en onderwijs blijkt in de praktijk echter niet zo vanzelfsprekend. Dit heeft verschillende oorzaken en achtergronden waarbij de bottleneck over het algemeen de verschillende financieringsstromen blijken te zijn. In de praktijk zien we dat hierdoor passende zorg binnen het onderwijs moeilijk op gang komt, waardoor (zorg)leerlingen een steeds grotere achterstand oplopen, de werkdruk voor docenten oploopt en de complexiteit bij de vervolghulp ook steeds verder oploopt.

04 Integraal denken jeugdprofessionals

Op dit moment is er vaak een gebrek aan afstemming en samenhang tussen cliënt, ouders, (informele) hulpverleners en de verschillende professionals die allemaal hun eigen deelspecialismen hebben. Er is gebrek aan communicatie en er zijn verschillen van inzicht tussen ouders en professionals over de noodzakelijke zorg.

05 Goede inkoopstructuur

Er wordt te veel behandeld vanuit het maakbaarheidsdenken. Protocollen, vragenlijsten, systemen om te beheersen en controleren. Niet alleen de hulpverlening, maar ook de verzekeraars, de inspectie, de gemeente, iedereen wil verantwoording op basis van meetbaarheid. De complexiteit van het veld (niet alleen in organisatieverschillen maar ook het verschil in cultuur) maakt het moeilijk om met een gedegen plan te komen en de middelen aan te vragen die voor sectorbrede innovaties nodig zijn. Er is een gebrek aan kennis en

ervaring en het veld is in veel gevallen bezig met alle directe problemen die zij ervaren rondom bijvoorbeeld inkoop, doorleveren van zorg, financiële situaties.

06 Maatschappelijke problemen

Sommige kinderen en hun ouders hebben door de omstandigheden waarin zij opgroeien en opvoeden te maken met extra uitdagingen. Dat geldt onder meer voor kinderen van ouders met een verstandelijke beperking, kinderen in gezinnen met geldzorgen en kinderen van ouders met een migratieachtergrond. Jeugdzorg richt zich vaak op symptoombestrijding met weinig aandacht voor achterliggende oorzaken waardoor problemen terugkeren. Belangrijk hierbij is de notie dat achterliggende oorzaken vaak buiten de jongere zelf liggen, bijvoorbeeld in de sociale, maatschappelijke of fysieke omgeving (e.g., vechtscheiding, armoede, discriminatie, hoge verwachtingen). De jeugdzorg is als zodanig niet verantwoordelijk voor het oplossen van het armoedeprobleem in de samenleving, maar kan zich wel verantwoordelijk opstellen voor het signaleren en agenderen ervan.

07 Mentale kracht integraal versterken

Het onderwerp mentale gezondheidsbevordering en mentale vooruitgang van de jeugd is belegd bij een veelheid van organisaties die vaak domeingebonden zijn en hun eigen financieringssystemen hebben: onderwijs, sociaal domein, kinderopvang, publieke gezondheidszorg, eerstelijnszorg, Jeugdgezondheidszorg, Jeugdzorg en volwassenen-ggz. Preventie krijgt steeds meer aandacht, alleen lijkt dit vooralsnog vooral te resulteren in een hogere toestroom van zorgvragen. Dit vraagt om meer samenwerking en afstemming tussen de verschillende domeinen voor de diverse doelgroepen.

08 Landelijk lerend jeugdzorgstelsel

De jeugdzorg is versnipperd en er mist samenhang en samenwerking. Digitale middelen en slimme dataverzameling en -analyse hebben de potentie om hier een bijdrage aan te leveren én ons in staat te stellen om op geaggregeerd niveau data te verzamelen om te leren en tot nieuwe inzichten te komen. In de uitvoering lopen zij nu echter tegen veel knelpunten aan. Denk hierbij aan onduidelijkheid over wat er precies verwacht wordt, aan welke voorwaarden dataverzameling en uitwisseling bijvoorbeeld moet voldoen.

Jeugdzorg blijft achter in innovatie

Het jeugddomein loopt achter op het terrein van digitalisering en innovatie, in vergelijking met alle andere sectoren in de gezondheidszorg in Nederland. De huidige en aanstaande arbeidsmarktkrapte draagt daar niet in positieve zin aan bij en zorgt voor meer urgentie. Voor transformatie in het jeugdstelsel, het realiseren van de aangekondigde bezuinigingen en het opvangen van de arbeidsmarktkrapte is innovatie nodig. Innovatie kent nu nog geen duurzame inbedding in het jeugddomein. Weliswaar zijn fragmenten belegd op enkele plekken (waaronder het NJI en ZONMW), maar er is geen sprake van effectieve praktische ontwikkeling van innovatie. Er wordt al geruime tijd gesproken over jeugdhulpfuncties die niet werkzaam (lijken en blijken te) zijn. De gezamenlijke aandacht voor verandering, verbetering en vernieuwing kent geen samenhangende visie of beleid.

Met de steeds bredere overtuiging dat duidelijke, maar grote doelen dienen te worden gesteld om het jeugddomein stapsgewijs te verbeteren, wordt de noodzaak van de inzet van kennis, wetenschap, (digitale) innovatie en data-gebruik steeds evidentier.

In het volgende hoofdstuk wordt beschreven wat de kracht van innovatie is en welke toegevoegde waarde innovatie heeft binnen het jeugddomein.

De kracht van
innovatie

Zinvolle oplossingen in jeugd domein

In een continu veranderende wereld veranderen ook de behoeftes van de mens. Dit zorgt voor nieuwe complexe uitdagingen. Ook binnen de jeugdzorg is dit het geval. In het vorige hoofdstuk is beschreven dat de druk op de jeugd én jeugdzorg groot is en naar verwachting alleen maar zal toenemen, mede vanwege het nijpende personeelstekort. Om grote uitdagingen nu en in de toekomst het hoofd te bieden is het belangrijk bestaande innovaties beter te benutten en nieuwe innovaties te ontwikkelen. Wat is innovatie? Waarom kan innovatie een oplossing kan zijn voor het verminderen van de druk op jeugd en jeugdzorg? Wat is nodig om innovatie goed toe te passen en hoe gaan we dat doen? Op deze vragen wordt in dit hoofdstuk antwoord gegeven.

Innovatie

Innoveren is het kort-cyclisch ontwikkelen van iets nieuws met en voor de doelgroep om een positieve verandering in een specifieke context teweeg te brengen. Het kan gaan om een idee, product, dienst of proces. Innovatie is een krachtig middel om nieuwe en beschikbare kennis (ook uit andere sectoren) die nog onvoldoende effectief wordt benut succesvol toepasbaar te maken en nieuwe kennis te ontwikkelen.

Sociaal technologische innovatie

Innovatie gericht op het creëren van oplossingen voor het vergroten van mentale veerkracht van jongeren, noemen we sociaal technologische innovatie:

Een innovatie gericht op een maatschappelijk vraagstuk waarbij technologie wordt benut om de oplossing op grote schaal op maat en attractief aan te bieden.

Een maatschappelijk vraagstuk kan gaan over het stimuleren van beweging, leren omgaan met stress of het benutten van de talenten van asielzoekers. De mogelijkheden van technologie worden benut om de

oplossing aan heel veel mensen aan te bieden. Expertise uit de domeinen van marketing, ontwerp en wiskunde worden ingezet om te zorgen dat de ontvanger van de oplossing, deze als op maat en attractief ervaart. De oplossing wordt door de jongere dus ervaren als een persoonlijke oplossing, waarin hij zich gezien voelt en de oplossing als plezierig ervaart. Denk bijvoorbeeld aan de [Ommetje-app](#) die in de Corona-tijd ruim 1,4 miljoen mensen verbond om gezamenlijk op afstand te wandelen. Of aan een app zoals [Sleepio](#) die je in zes weken beter laat slapen, in plaats van medicatie hiervoor te gebruiken, op een plaats- en tijdsafhankelijke schaal die zonder technologie niet te evenaren is. Of de [WelcomeApp](#) die nieuwkomers in Nederland verbindt aan locals zodat zij zich sneller thuis voelen in Nederland. Sociaal technologische innovaties draaien om de vraag hoe je technologie kunt benutten om sociale oplossingen breed beschikbaar te maken. Daarbij is technologie geen doel op zich, het is een middel om een groot bereik te hebben. Tegelijkertijd is alleen een groot bereik niet voldoende, de oplossing moet ook op maat en attractief zijn.

Ommetje app van de hersenstichting

Innovatie als oplossing voor druk op jeugd en jeugdzorg

Als we weten welke maatschappelijke vraagstukken bijdragen aan problemen bij gezinnen en jongeren kunnen we samen met hen hiervoor zinvolle oplossingen ontwerpen. Oplossingen die het opgroeien en opvoedklimaat versterken en de eigen kracht van kinderen, jongeren en hun ouders benutten en versterken. Op die manier voorkómen we dat kinderen en jongeren jeugdzorg nodig hebben.

Jongeren die toch jeugdzorg nodig hebben verdienen de beste behandeling op maat. Binnen de jeugdzorg wordt nog te weinig gebruik gemaakt van sociaal technologische innovaties die kunnen helpen de zorg beter aan te laten sluiten bij de behoeften van kinderen, jongeren en ouders. Naast beeldbellen worden technologieën als virtual reality, bio-feedback en artificiële intelligentie technologieën die inspelen op de leefwereld van kinderen en jongeren nog nauwelijks ingezet. Terwijl er zoveel kansen liggen.

Ontwerpers kunnen bijdragen aan het aantrekkelijk maken van interventies voor jeugdigen en hun gezin. Wiskundigen kunnen ondersteunen in de ontwikkeling van voorspellende algoritmes om interventies op het juiste moment aan te bieden. Communicatiewetenschappers kunnen helpen om psychologische kennis aantrekkelijk te maken in het kader van zelfhulp, gezondheidseducatie en opvoedingsvoorlichting. Altijd samen met degenen waar het om gaat; kinderen, jongeren en hun ouders.

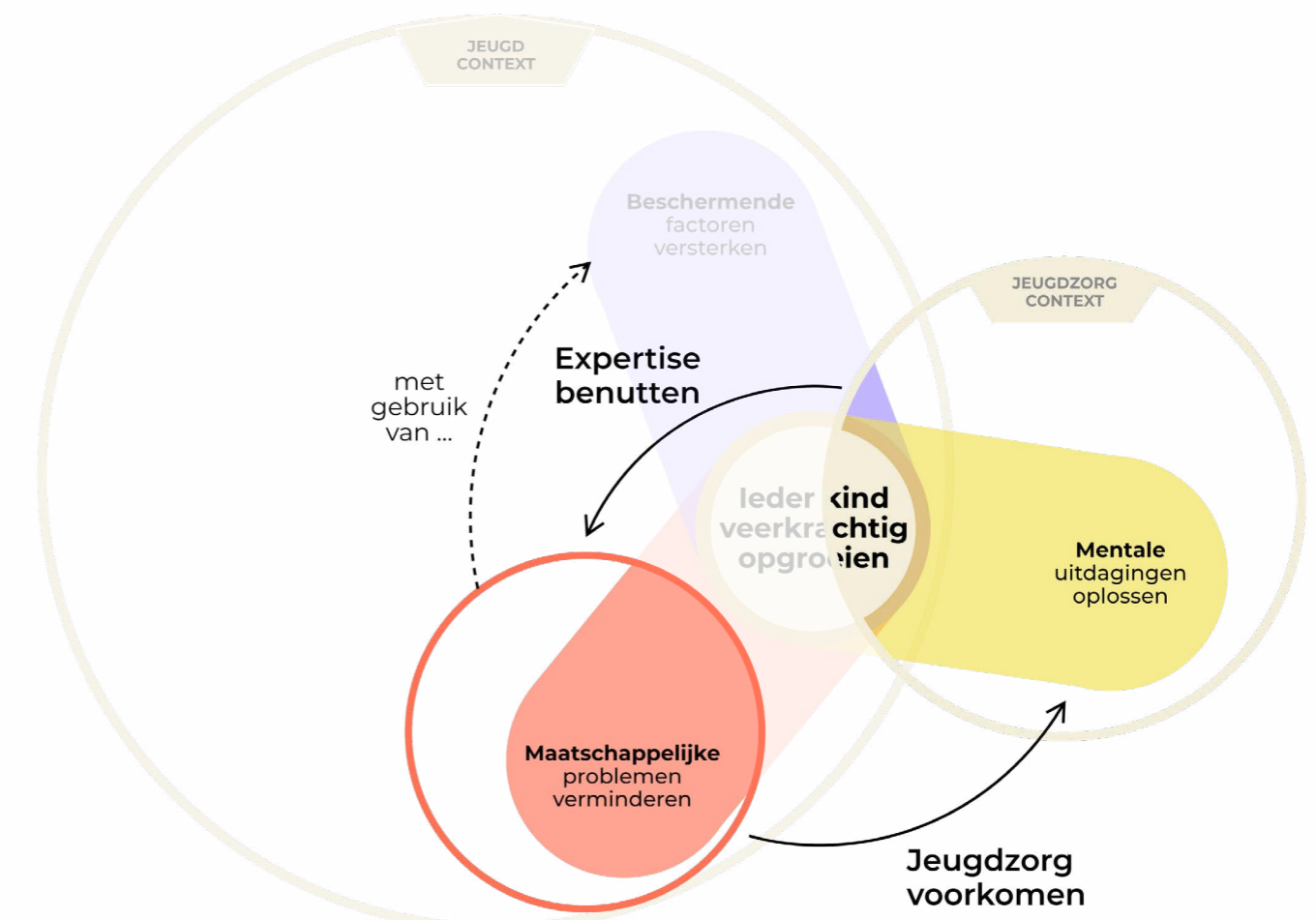
De kracht van innovatie is met verschillende blikken denken vanuit de vraag achter de vraag. Dit draagt bij aan een andere kijk op effectievere jeugdzorg, betere aansluiting bij de behoeften van jongeren en het toepassen van beschikbare kennis die nog onvoldoende benut wordt en het integreren van kennis uit andere sectoren.

Het succesvol implementeren van innovatie binnen het jeugddomein hangt samen met een aantal randvoorwaarden:

- Samen met de doelgroep ontwerpen, zodat iets gemaakt wordt waar zij behoefte aan hebben en willen gebruiken.
- Innoveren vanuit een transdisciplinair team om ervoor te zorgen dat een vraagstuk vanaf het begin vanuit verschillende perspectieven belicht en expertise van buiten de sector benut wordt.
- Tijdig betrekken van de juiste stakeholders zodat dat een innovatie wordt geadopteerd en geïmplementeerd.
- Zorgen voor een inkoopstructuur die het mogelijk maakt om technologische innovaties als aanvulling of alternatief aan te kunnen bieden/vergoeden.
- Een *growth mindset* waarin je iteratief blijft leren en ontwikkelen tijdens het innovatieproces, zodat je wendbaar bent voor de nieuwe generatie die zich veel sneller aanpast.
- Durven de ontwerpvraag te challengen en daardoor bij te sturen tijdens het proces.
- De doelmatigheid van de innovatie meten: heeft de oplossing het gewenste effect? Is het niet alleen aantrekkelijk in gebruik, maar doet het ook wat het moet doen?

Innoveren met focus

Als we streven naar een wereld waarin elke jeugdige mentaal veerkrachtig kan opgroeien dan zullen we innovatie zo moeten inzetten dat het de druk op de jeugd(zorg) verlaagt én de kracht van jeugdzorg versterkt. Dat betekent dat we in moeten zetten op het verminderen van maatschappelijke problemen omdat deze van invloed zijn op de mentale gezondheid van de jeugd en vaak de onderliggende oorzaak zijn van de mentale uitdagingen die jongeren ervaren. Tegelijkertijd moeten we inzetten op knelpunten binnen de jeugdzorg om op korte termijn de jeugdzorg te verlichten. De focus van deze innovatieagenda is gericht op het eerste: **co-creëren van de toekomst**; het ontwikkelen van innovaties die maatschappelijke problemen terugdringen en daarmee de toestroom naar jeugdzorg op de lange termijn vermindert. In het volgende hoofdstuk beschrijven we om welke maatschappelijke problemen gezamenlijke innovatie de meeste impact kan hebben.

Co-creëren van de
toekomst

Maatschappelijke vraagstukken

Jongeren groeien vandaag de dag onder andere omstandigheden op dan voorgaande generaties. Mentale veerkracht is belangrijker dan ooit. In hoofdstuk 1 is beschreven dat verschillende maatschappelijke problemen van invloed zijn op de mentale gezondheid van de jeugd. Zij ervaren hierdoor meer stress en mentale problemen. De vraag is welke maatschappelijk vraagstukken de grootste problemen veroorzaken en waar de grootste winst te behalen is.

Voor de totstandkoming van de focus van deze innovatieagenda is een impactanalyse uitgevoerd. Hiervoor is gesproken met experts, stakeholders, partijen, literatuur bestudeerd, documentaires bekeken en podcasts geluisterd. Alles om zoveel mogelijk vanuit verschillende hoeken te bekijken welke maatschappelijke vraagstukken om impact vragen. Op basis hiervan is een eerste selectie gemaakt van 30 maatschappelijke thema's. Op basis van deze selectie is met een multidisciplinair team van Garagisten (experts werkzaam voor en met Garage2020) een innovatie analyse gemaakt. Daar is een selectie van 8 thema's uit voort gekomen. De uitvoering van de impact- en innovatie analyse worden nader beschreven, waarna de acht thema's uitgebreid aan bod komen.

Impactanalyse maatschappelijke vraagstukken

Om te bepalen welke maatschappelijke thema's op dit moment spelen, is een impactanalyse gemaakt. Hierbij is gekeken naar 1) het aantal jongeren dat het probleem ervaart, de 2) impact op het individu, de 3) kosten voor de maatschappij van dit probleem en of 4) het een intergenerationeel probleem betreft.

In deze analyse overlappen sommige thema's elkaar, voor de volledigheid hebben we wel 30 verschillende thema's geanalyseerd. De ruwe cijfers (voornamelijk afkomstig van CBS, NJI en Trimbos) worden veelal uitgedrukt in percentages, deze zijn omgerekend naar het aantal kinderen en/of jongeren zodat de cijfers onderling met elkaar vergeleken kunnen worden. In de analyse is gepoogd om zo dicht mogelijk te komen tot cijfers waarmee we iets over de thema's kunnen zeggen, maar het kan voorkomen dat bepaalde cijfers hoger of lager uitkomen. Zo is er bijvoorbeeld soms een percentage beschikbaar over de doelgroep 15 - 25 jarigen, maar is het onduidelijk hoeveel kinderen (0-15 jarigen) er in deze doelgroep zitten. Dan hebben we hiervoor een schatting gedaan.

Innovatie analyse maatschappelijke vraagstukken

Vervolgens hebben we een innovatie analyse gemaakt: op basis van vier parameters (opgesteld met partners uit het Garage-netwerk) is gekeken welke maatschappelijke vraagstukken vragen om een sociaal technologische innovatie.

Daarbij kijken we naar:

1) *publiek versus privaat: is de oplossing van het vraagstuk enkel afhankelijk van publieke instellingen, of ook (deels) van private partijen?*

Juist in de combinatie publiek-privaat kan een innovatieproces verbindend zijn, omdat private partijen voortdurend op zoek zijn naar innovatie. Alcoholmisbruik is bijvoorbeeld een probleem waar publieke partijen behandeling voor aanbieden, maar het aanbod van alcohol is in handen van private partijen.

Vraagt het vraagstuk vooral 2) *een individuele oplossing of om een groepsbenadering?*

Sociaal technologische oplossingen zijn extra sterk in het gebruiken maken van de kracht van (sociale) netwerken. De preventie van overgewicht kan bijvoorbeeld collectief benaderd worden (door stimuleren van beweging en gezonde voeding), de behandeling van overgewicht vraagt om een individuele oplossing.

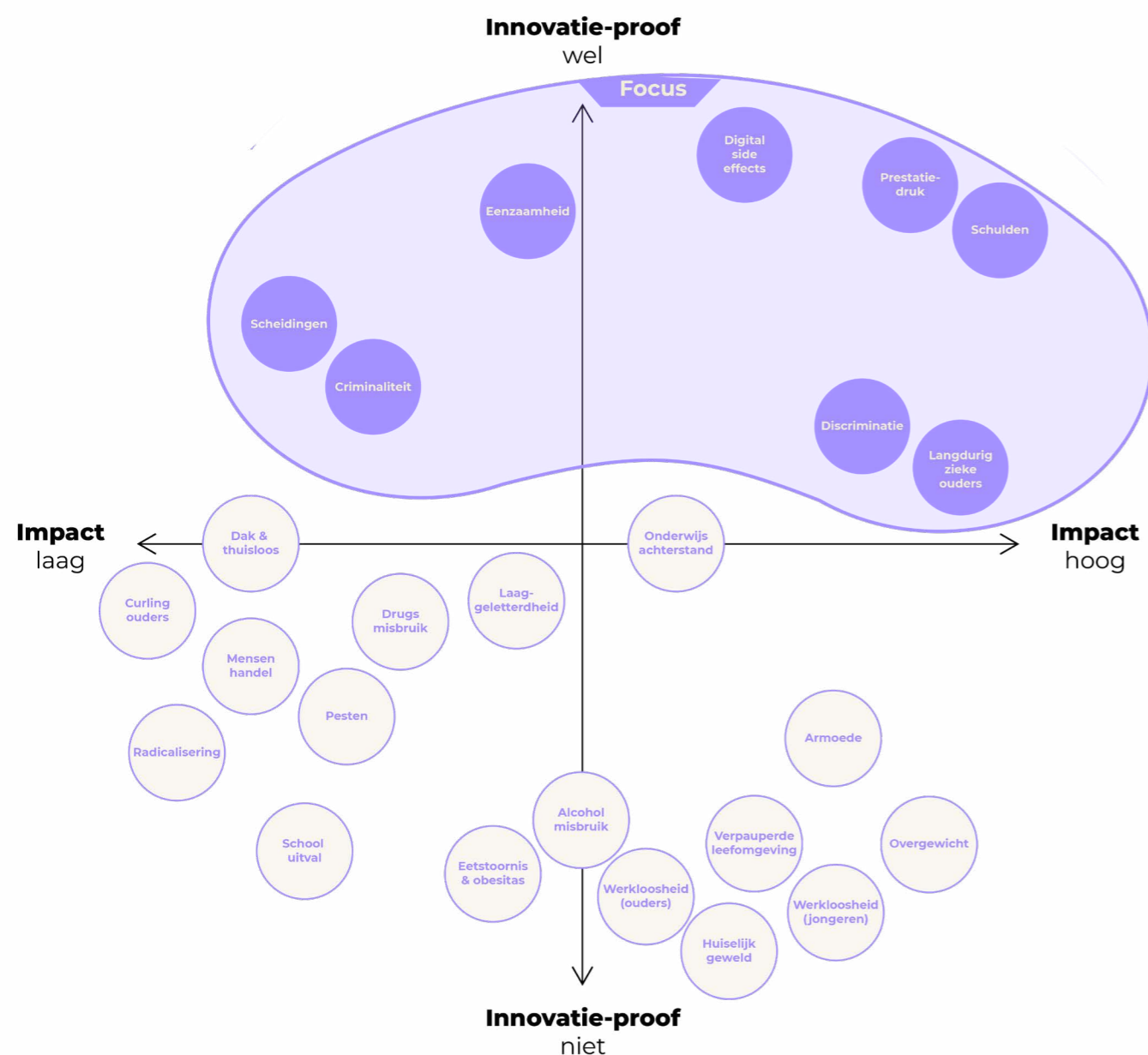
Is de 3) weg naar de oplossing rechtlijnig of iteratief?

Als de oplossing route bekend is vanwege eerdere oplossingen of vergelijkbare thema's, dan is een complex innovatieproces met verschillende stappen (iteraties) te complex voor het vraagstuk. De complexiteit van de route naar de oplossing, dient de innovatie aanpak te legitimeren. De aanpak van een verpauperde leefomgeving is zeer complex gezien de combinatie van publiek en private belangen, de gewenste oplossing is echter vooraf vrij duidelijk.

Als laatste is gekeken naar de mogelijkheid om te 4) *implementeren versus experimenteren?*

Is het gezien de kwetsbaarheid van de doelgroep en de prille staat van de oplossing, passend om te experimenteren met de eindgebruiker? Of is dit pas verantwoord zodra er zicht is op implementatie? Hierbij is ook gekeken naar de beschikbaarheid van bestaande kennis: er is veel kennis beschikbaar over de oorsprong en behandeling van laaggeletterdheid. Hierdoor kan er beter gewerkt worden aan implementatie in plaats van dat er behoefte is aan innovatie.

Dit heeft geresulteerd in een selectie van 8 maatschappelijke vraagstukken die vragen om een vernieuwde aanpak, welke aansluit bij de leefwereld en behoefte van kinderen, jongeren en gezinnen. Op basis van deze 8 vraagstukken gaan we de komende jaren samen met alle betrokkenen oplossingen ontwerpen dwars door bestaande domeinen heen.

Deze analyses tezamen hebben geresulteerd in een selectie van 8 maatschappelijke vraagstukken die vragen om een vernieuwde aanpak, welke aansluit bij de leefwereld en behoefte van kinderen, jongeren en gezinnen.

Elk maatschappelijk vraagstuk wordt hierna toegelicht aan de hand van een inspirerend toekomstbeeld van een jongere, de belangrijkste feiten en cijfers die de urgentie aantonen, de impact op de mentale gezondheid van de jeugd, de uitdaging en een voorbeeld van een bestaande veelbelovende innovatie.

PRESTATIEDRUK Toekomstvisie van Maaike

Maaike ziet dat presenteren op het gebied van cijfers en succes in onze maatschappij ten koste gaat van persoonlijke ontwikkeling en gezondheid. Ze is bang dat jongeren hun identiteit alleen maar gaan zien als wat voor 'successen' ze hebben bereikt. Ze vraagt zich af wat daarin nou de échte prestatie is, waar prioriteit op zou moeten liggen en voor wie je eigenlijk presteert.

Ze stelt zich daarom voor dat scholen én in bedrijven ruimte wordt gemaakt voor de persoonlijke prestatieprijs: een beloning

voor hen die het beste voor zichzelf zorgen. Dit moet ervoor pleiten dat gezondheid en persoonlijke ontwikkeling een prioriteit wordt die boven carrière maken en het behalen van goede cijfers en successen wordt geplaatst. Met de persoonlijke prestatieprijs wil Maaike het gesprek over presteren een andere kant op sturen en aandacht voor gezondheid en persoonlijke ontwikkeling weer normaliseren.

Prestatiedruk

Feiten en cijfers

De toenemende individualisering en prestatiegerichte samenleving heeft grote invloed op jongvolwassenen, die nog volop bezig zijn met het ontwikkelen van hun identiteit. Prestatiedruk is de druk die mensen voelen om te presteren en komt tegenwoordig veel voor onder jongeren. Bijna 70 procent van de studenten (18 – 25 jaar) geeft aan vaak tot zeer vaak de druk om te presteren te ervaren. De helft van de 16-jarigen ervaart druk door schoolwerk. Daarnaast ervaren bijna één op de drie jongeren tussen de 12 en 16 jaar druk om aan hun eigen of andermans verwachtingen te voldoen. Leerlingen uit groep 7 en 8 van het basisonderwijs ondervinden de meeste stress van de mening van anderen, gevolgd door stress van huiswerk of school. Deze toename laat zien dat prestatiedruk niet alleen een individueel probleem is maar ook een maatschappelijk probleem. De samenleving legt onhaalbare verwachtingen op waar je je als individu moeilijk tegen kunt verzetten.

De Belgische psychiater Dirk de Wachter vergelijkt onze samenleving met een speedboot:

Die speedboot vaart heel snel, en vooraan staan blitse jongens in dure pakken met hun haren in de wind magnumflessen champagne leeg te spuiten. Maar achteraan vallen mensen uit de boot, omdat het zo snel gaat en er geen relingen zijn. Door het geraas horen de succesboys

dat niet. En achter die speedboot varen de psychiaters en de psychologen, in rubberbootjes die de overboord gevallen sukkelaars opvissen en ze droge kleren geven. De vraag is of we ons niet méér of in ieder geval óók op de speedboot moeten richten in plaats van op diegenen die eruit vallen. Door naast individuele problematiek ook maatschappelijke oorzaken aan te pakken, verminderen we druk op mensen en daarmee ook de druk op zorg en ondersteuning.

Impact op mentale gezondheid

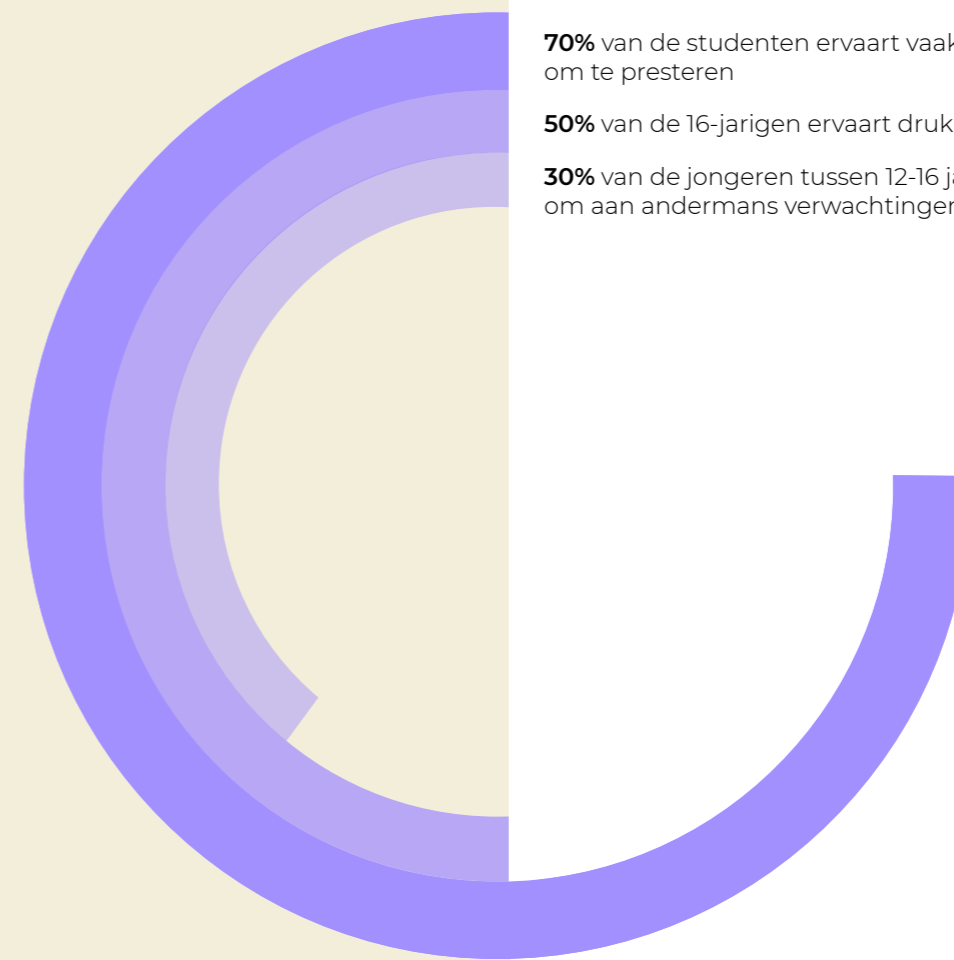
Prestatiedruk kan leiden tot psychische klachten, zoals stress, slapeloosheid, depressieve gevoelens en burn-out. Voor jongvolwassenen (18-35) is het risico op een angststoornis of depressie in de afgelopen jaren dan ook toegenomen: van 6% in 2012 naar 9% in 2020. Prestatiedruk wordt opgelegd door jezelf, de maatschappij, school/ studie, werk, ouders, vriend(inn) en, social media. Ook ouders ervaren ongezonde stress en prestatiedruk vanuit de maatschappij. Uit onderzoek blijkt dat ouders de druk van het ouderschap als steeds grotere uitdaging beschouwen en ook het aantal burn-outs onder ouders toeneemt.

Uitdaging

Ontwerpvraag Hoe kunnen we jongeren beter met prestatiedruk om laten gaan en de druk vanuit de omgeving minder laten worden?

Doel 2030 Het aantal jongeren dat prestatiedruk ervaart is gedaald van 70% naar 50%.

Doelgroep Jongeren van 10 t/m 27

70% van de studenten ervaart vaak tot zeer vaak druk om te presteren

50% van de 16-jarigen ervaart druk door schoolwerk

30% van de jongeren tussen 12-16 jaar ervaart druk om aan andermans verwachtingen te voldoen

Voor jongvolwassenen (18-35) is het risico op een angststoornis of depressie in de afgelopen jaren dan ook toegenomen

Voorbeeld innovatie prestatiedruk FEELEE

Vanuit de koker van Garage2020 is de Feelee-app ontwikkeld in samenwerking met Greenberry. Een intuïtieve app die aansluit op de belevingswereld van jongeren. Deze nieuwe app wil jongeren in en buiten de jeugdzorg inzicht geven in de relatie tussen hun gewoontes en hun emoties. Dat inzicht wordt gegeven met slimme AI-technologie, puur door te kijken naar het smartphone-gedrag van de gebruiker.

Onzekerheid, verliefdheid, nervositeit en euforie. In je puberteit kunnen emoties snel opkomen en elkaar afwisselen. Het bewust worden en bespreekbaar maken van deze emoties is een van de eerste stappen waar met jongeren aan gewerkt kan worden om mentale problemen te voorkomen of verminderen. Dat wordt op een laagdrempelige en eigentijdse manier gestimuleerd. Niet met vragenlijsten, maar op een manier zoals jongeren nu al gewend zijn te doen: het delen van emojis via je smartphone.

Gebruikers beantwoorden de vraag 'Hoe gaat het met je?' middels een van de dertig emoticons, zoals blij, verdrietig, trots of feestelijk. Deze data worden gecombineerd met zaken die je telefoon automatisch bijhoudt: je slaap en beweging. Feelee creëert hiermee een overzicht om bepaalde trends over je emoties en gewoontes duidelijk te maken. De app doet dat op een intuïtieve manier die meebeweegt in het leven van de jongere.

De hoop is dat de app uiteindelijk een aanvullend hulpmiddel wordt bij de behandeling van jongeren met psychologische problemen en ook zogenoemde 'mentale tipping points' kan herkennen. Oftewel: een neerwaartse trend kan signaleren in hun mentale gezondheid zodat er op tijd ingegrepen kan worden.

De app is ook geschikt voor jongeren die nog geen hulp krijgen of nodig hebben. Elke jongere heeft baat bij meer inzicht in zijn of haar eigen emoties. Ook als het gaat om het beter om te kunnen gaan met stress en prestatiedruk. T-Mobile ondersteunt in 2023 Feelee om uit te groeien tot een volwaardige dienstverlening 'die de groeiende vraag naar psychosociale hulp kan reduceren en de mentale veerkracht van jongeren kan versterken.

Sandra, 28 – Elke dag krijg ik om 17.00 uur een melding. Dan vink ik het plaatje aan zoals ik me voel en zet ik er een beschrijving bij. Zo kan ik mijn gevoel visualiseren, waardoor ik mijn emoties beter snap en daardoor word ik minder vaak kwaad. Ik krijg inzicht in dat ik me eigenlijk al een paar dagen achter elkaar slecht voel, of juist vrolijk ben. Mijn moeder is geconnect met de app, zij kan zien hoe het met mij gaat. Dat stelt haar gerust. Als het slecht gaat, kan ze me even bellen ofzo.

SCHULDEN Toekomstvisie van Steye

Steye ziet dat kennis over de zakelijke, financiële kant van de maatschappij van generatie op generatie binnen families wordt overgegeven. En dat die kennis daardoor binnen bepaalde families blijft: als jij deze niet meekrijgt van je ouders, is de kans groot dat je de juiste kennis nooit opdoet. Er zijn allerlei zaken waar je vanaf zou moeten weten voor je aan je eigen gezin begint, zodat je die aan je kinderen kan overdragen. Maar om volwassenen die kennis nog bij te brengen is vaak lastig.

Daarom pleit Steye voor een hervorming van het vak economie op alle niveaus van het middelbaar onderwijs. In de plaats van zaken over handel of beleid, verplaatst de focus van het vak zich naar persoonlijke en huishoudelijke beslissingen. Door onderwijs gericht op het begrijpen van de kansen en gevolgen van geld voor je persoonlijke situatie, zou kennis over financiële zaken eerlijker verdeeld moeten zijn over de hele maatschappij en er minder jongeren in de schulden komen.

Schulden

Feiten en cijfers

Steeds meer jongeren krijgen te maken met schulden. Het aantal jongeren in de leeftijd tot 25 jaar met een betalingsprobleem neemt toe. In 2015 ging het nog om 19.000 jongeren, eind 2019 hadden 32.000 jongeren een betalingsprobleem. Eind 2020 steeg dit aantal naar 34.000 jongeren (BKR, 2021). Er is dus een duidelijke trend te zien. De schulden kunnen grote gevolgen hebben voor de toekomst van jongeren. Het belemmert hen in hun ontwikkeling doordat ze niet de keuzes kunnen maken die ze willen maken, het levert stress op en geeft een lastige uitgangspositie in de maatschappij. Jongeren willen vaak wel betalen, maar kunnen dat niet. Het systeem zoals we dat nu kennen, waarbij boetes en extra incassokosten ervoor moeten zorgen dat klanten hun rekeningen op tijd betalen, past niet bij de problematiek.

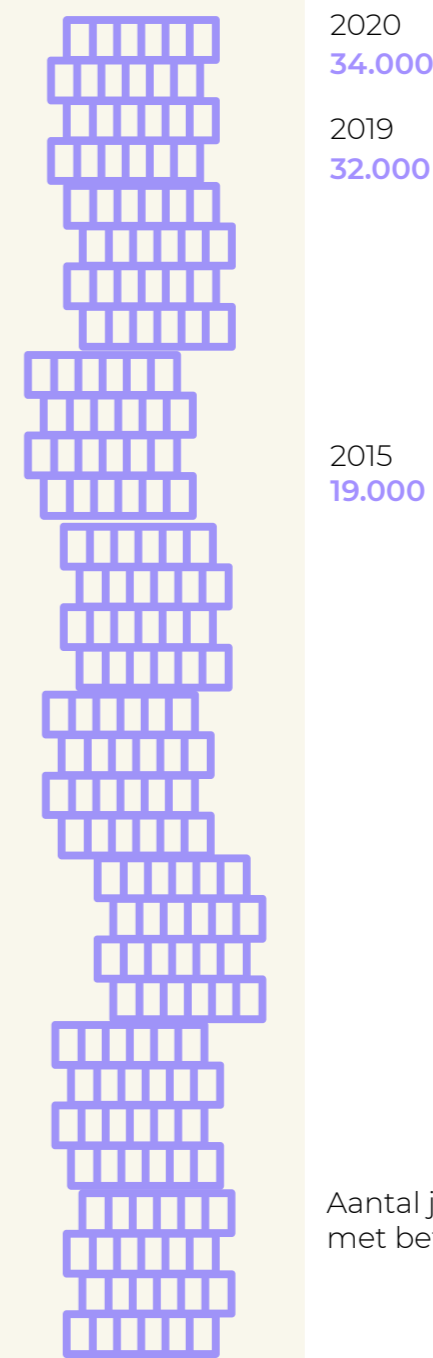
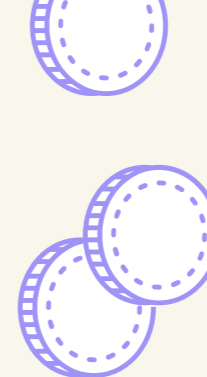
Hannes van de Ven van het Nederlands Jeugdinstituut vertelt dat het pad naar volwassenheid voor jongeren lastig kan zijn.

“Financieel zelfstandig worden is daar een onderdeel van. Jongeren moeten leren de juiste keuzes met hun budget te maken en dat is niet makkelijk. Zeker niet in de huidige tijd met krapte op de woningmarkt, hoge huurprijzen en geen basisbeurs voor studenten. Daarbij komt ook nog de coronacrisis, die jongeren onevenredig hard raakt. Dit alles zorgt ervoor dat financieel opgroeien er tegenwoordig heel anders uitziet dan een aantal jaar geleden.”

Impact op mentale gezondheid

Uit onderzoek blijkt dat geldzorgen, schulden en armoede een negatieve invloed hebben op zowel de fysieke als mentale gezondheid. Mensen met een laag inkomen en/of schulden leven korter, ze ervaren meer stress en hebben vaker last van slapeloosheid en depressie. Vaak wordt armoede van generatie op generatie doorgegeven. De financiële opvoeding lijkt sterk van invloed te zijn op hoe kinderen als volwassenen omgaan met hun financiën.

Stress door schulden komt ook bij studenten voor. Studenten die geld lenen voor hun studie hebben meer last van psychische problemen, zoals extreme vermoeidheid en druk om te presteren, dan niet-leners. Ze voelen zich opgejaagd en laten hun sociale leven schieten om de kosten binnen de perken te houden.

2020
34.000

2019
32.000

2015
19.000

Aantal jongeren tot 25 jaar met betalingsproblemen

Uitdaging

Ontwerpvraag

Hoe kunnen we jongeren helpen grote schulden te voorkomen, maar toch laten experimenteren met hun financiële autonomie?

Doel 2030

Het aantal jongeren met een schuld is gedaald van 34.000 in 2021 naar 20.000 in 2028

Doelgroep

Jongeren van 16 t/m 27

Voorbeeld innovatie schulden **SEEV**

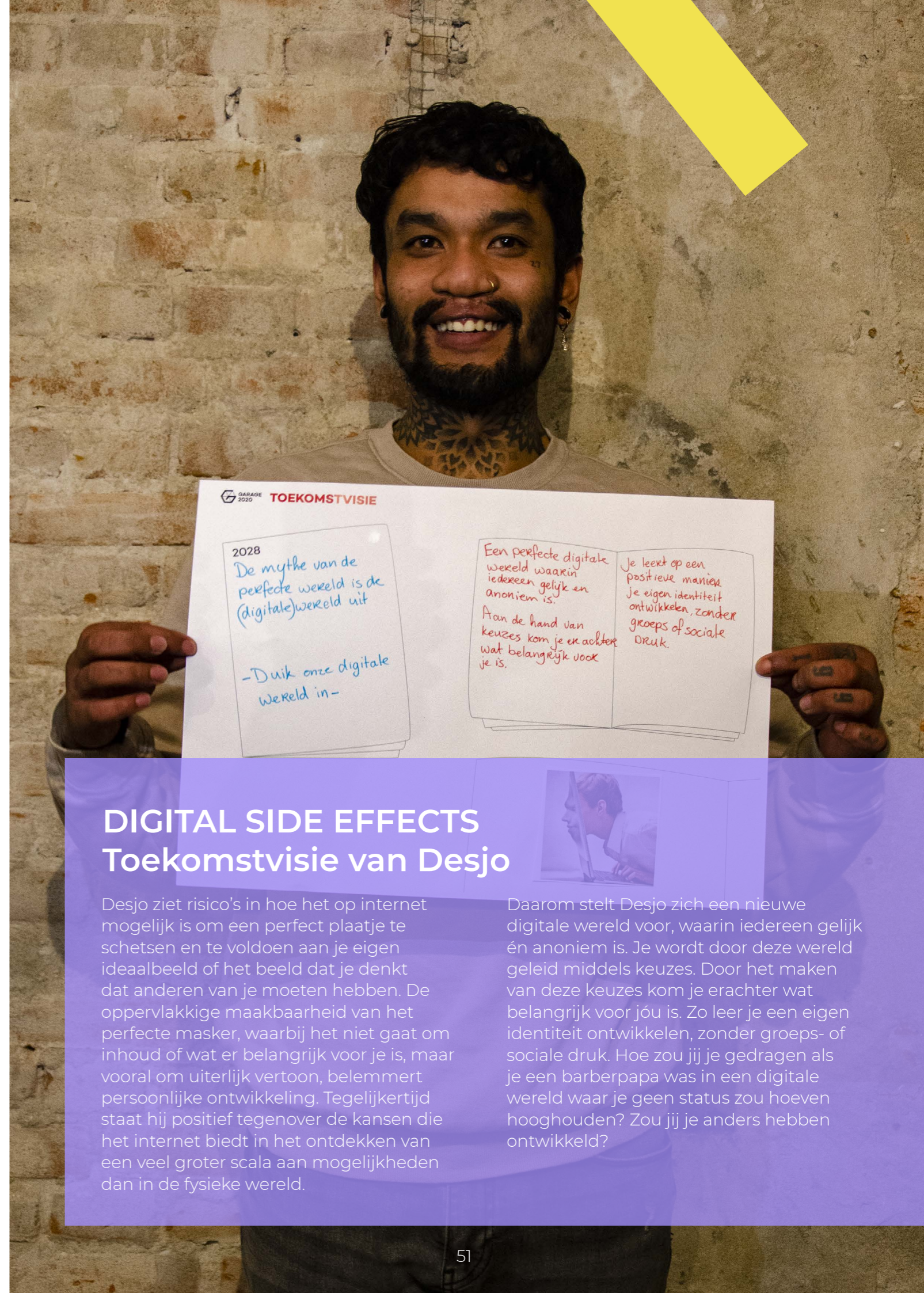
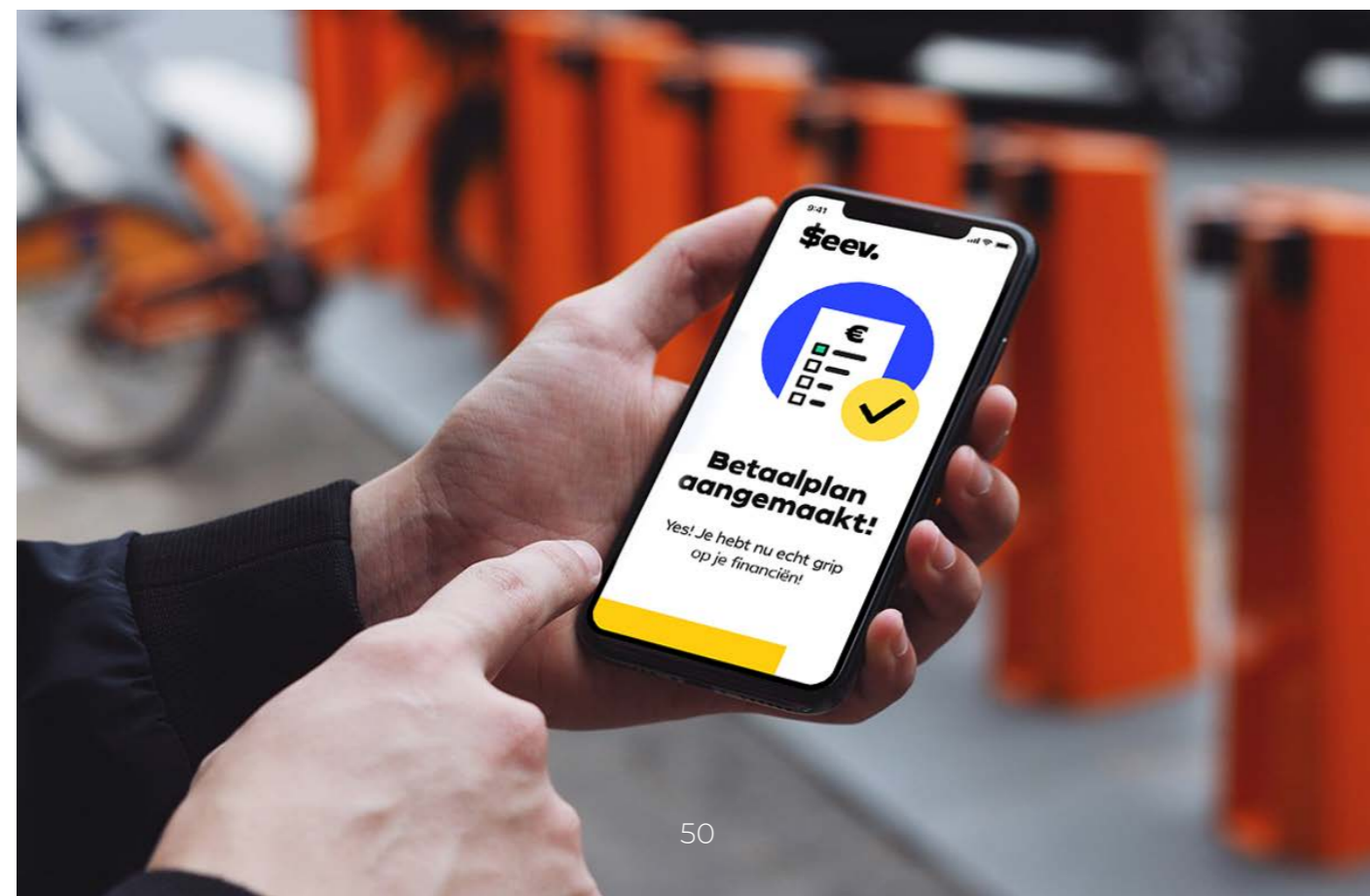
Samen met jongeren ontwierp Garage2020 een meer persoonlijke en sociale benadering om schulden bij jongeren aan te pakken; de Seev-app. Seev is ontstaan vanuit de ervaring in de jeugdzorg dat ogenschijnlijk simpele betaalachterstanden vaak aan de basis liggen van financiële, psychische en sociale problemen bij jongeren. Nu en in de toekomst. Seev biedt rust door het creëren van overzicht, transparantie en perspectief op het moment dat een jongere een financiële mistap maakt.

De app geeft inzicht in alle rekeningen en maakt duidelijk wat wanneer betaald moeten worden. Waarbij de jongere de touwtjes in handen houdt. Ook kan een betaalplan gemaakt worden waarin de jongere de mogelijkheid krijgt om gespreid te betalen. Hierover zijn afspraken gemaakt met instanties.

Met Seev wordt een win-win situatie gecreëerd voor jongeren en organisaties aan wie de jongere iets moet betalen. Het vormt een hulpmiddel waarmee de organisaties

hun verantwoordelijkheid nemen en de jongeren kunnen ondersteunen in het betalen van hun rekeningen. Seev regelt niet alleen alles zorgvuldig, maar sluit ook écht aan op de belevingswereld van de jongere zelf. Met Seev wordt een tijdelijke, veilige omgeving geboden waarin ze op financieel gebied zelf en met vertrouwen de regie in handen leren nemen.

De Seev Movement gelooft dat álle partijen mee moeten in deze mentaliteitsverandering, zodat we samen betalingsachterstanden kunnen voorkomen. Er sluiten steeds meer sociale én commerciële partijen aan, die het hun maatschappelijke taak vinden om de schuldenproblematiek aan te pakken. Samen zorgen we dat steeds meer jongeren uit de schulden blijven!

DIGITAL SIDE EFFECTS Toekomstvisie van Desjo

Desjo ziet risico's in hoe het op internet mogelijk is om een perfect plaatje te schetsen en te voldoen aan je eigen ideaalbeeld of het beeld dat je denkt dat anderen van je moeten hebben. De oppervlakkige maakbaarheid van het perfecte masker, waarbij het niet gaat om inhoud of wat er belangrijk voor je is, maar vooral om uiterlijk vertoon, belemmert persoonlijke ontwikkeling. Tegelijkertijd staat hij positief tegenover de kansen die het internet biedt in het ontdekken van een veel groter scala aan mogelijkheden dan in de fysieke wereld.

Daarom stelt Desjo zich een nieuwe digitale wereld voor, waarin iedereen gelijk én anoniem is. Je wordt door deze wereld geleid middels keuzes. Door het maken van deze keuzes kom je erachter wat belangrijk voor jónu is. Zo leer je een eigen identiteit ontwikkelen, zonder groeps- of sociale druk. Hoe zou jij je gedragen als je een barberpapa was in een digitale wereld waar je geen status zou hoeven hooghouden? Zou jij je anders hebben ontwikkeld?

Digital side effects

Feiten en cijfers

Volgens cijfers van het CBS gebruiken bijna alle jongeren – en dus veel pubers – social media: maar liefst 99%. In 2021 spenderen zij gemiddeld 160 minuten per dag aan social media. Dat is een kwartier meer dan een jaar eerder. De digitale wereld brengt ons veel maar heeft ook negatieve effecten. In 2017 is bij 7,4 procent van de leerlingen in het voortgezet onderwijs sprake van problematisch gebruik van sociale media. In groep 8 van het basisonderwijs gaat het om 3,5 procent.

Kees Kraaijeveld, oprichter van De Argumentenfabriek beschrijft dat de digitale wereld een steeds belangrijkere rol in het leven van kinderen en ouders speelt:

De invloed van smartphone en sociale media op ons mentaal welbevinden groeit. De smartphone kunnen we beschouwen als een ongekend sociaal experiment op wereldschaal. Een uitdagend experiment waaraan we zijn begonnen zonder beeld van de mogelijke mentale en sociale gevolgen. Dat er gevolgen zijn, is zichtbaar en voelbaar in elk gezin. Voor veel jongeren maken smartphone en sociale media hun wereld groter. Van de eetgewoonten van een Koreaans popicoon tot de laatste mode uit de VS, vrijwel alles ligt binnen handbereik.

Impact op mentale gezondheid

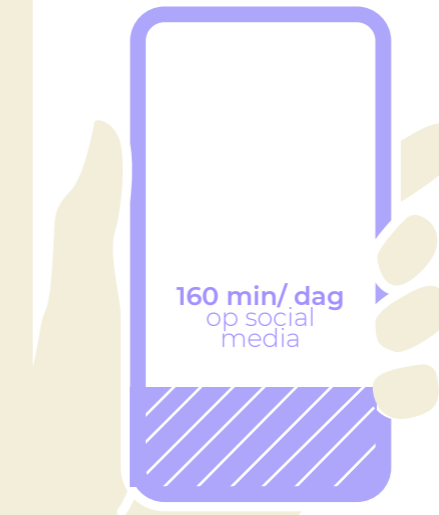
Sociale interactie is via sociale media makkelijker en intensiever dan ooit. Jonge

mensen zijn met sociale media opgegroeid en ervaren het meestal niet als stressfactor. Aan de andere kant blijkt het lastig de veelheid die de digitale wereld biedt goed te hanteren. Verslaving ligt op de loer, zowel aan de sociale media zelf, als aan games, online shoppen, online gokken of porno. Problematisch gebruik van sociale media hangt bij jongeren samen met angst- en depressieklachten, concentratieproblemen en interesseverlies. Vooral meisjes weten (online) elkaars negatieve gevoelens effectief te bekrachtigen. Sociale media kunnen zowel vriendschapsbanden versterken, als depressieve symptomen verergeren. Pakweg 1 op de twintig jongeren tussen de 12 en de 25 zegt wel eens online gepest, gestalkt of bedreigd te worden.

Vaak wordt het 'perfecte leven' gepresenteerd op social-media. Echter schijn bedriegt, vaak delen mensen alleen de mooie momenten en laten de realiteit achterwege. Dit zorgt bij jongeren voor een onrealistisch beeld over het leven, wat kan leiden tot een lager zelfbeeld en fear of missing out. Door social media is het voor jongeren ook moeilijk om een eigen identiteit te behouden. Iedereen wil zijn of haar perfecte leven presenteren en bij de "groep" horen. Hierdoor vergeten jongeren af en toe wie zij eigenlijk zijn.

Uitdaging

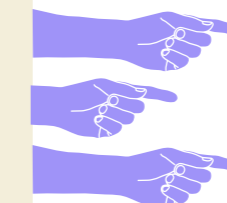
Ontwerp vraag	Hoe zorgen we ervoor dat social media een positief effect heeft op de mentale gezondheid van jongeren?
Doel 2030	Het aantal jongeren op het VO met problematisch social media gebruik is gedaald van 7,4% in 2021 naar 4% in 2028
Doelgroep	Jongeren van 8 t/m 27

Problematisch social media gebruik

3,5%
van de jongeren in groep 8

7,4%
van de leerlingen in het voortgezet onderwijs

1/20

jongeren tussen de 12 en 25 jaar wordt online gepest, gestalkt of bedreigd.

Voorbeeld innovatie digital side effects **BUIT in de klas**

BUIT in de klas is een lespakket dat bestaat uit een film en een interactieve module in de vorm van een chatbot. Het is gemaakt in opdracht van het ministerie van Justitie en Veiligheid. Het doel van dit lespakket is jongeren weerbaar te maken tegen uitbuiting. Garage2020 ontwikkelde de bijbehorende interactieve module voor het basis- en voortgezet onderwijs. Bij de ontwikkeling van deze module zijn docenten en jongeren van meerdere scholen betrokken. Het resultaat is een betekenisvolle en innovatieve methode die goed aansluit bij de jongeren en hun context.

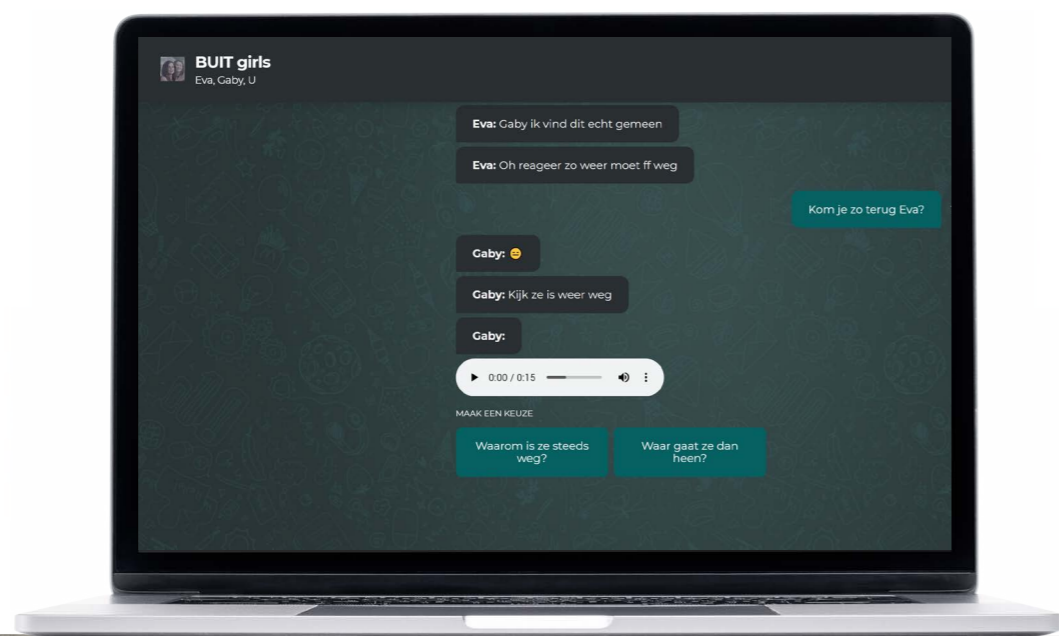
Aanleiding voor het ontwikkelen van BUIT in de klas zijn de resultaten uit een landelijk onderzoek van het CKM (Centrum tegen Kinder- en Mensenhandel). Hierin kwam naar voren dat jongeren groot risico lopen om slachtoffer te worden van uitbuiting. Scholen kunnen een voorname rol spelen in de aanpak van uitbuiting. BUIT in de klas ondersteunt hen hierbij.

In de film zie je dat Eddie en Eva, de personages in de film, slachtoffer worden van uitbuiting. In de bijbehorende chatbot kun je niet alleen appen met Eddie en Eva, maar ook met hun vrienden en zelfs met de uitbuiters. Door de keuzes die je in het gesprek maakt, ervaar je wat uitbuiting inhoudt, hoe je in zo'n situatie getrokken wordt en wat je kan doen als jij of iemand in je omgeving in zo'n situatie terecht komt.

Een van de jongeren zei na afloop van de pilot:

“Dat appen met die gasten voelt echt, realistisch. Dit kan sommige mensen echt wakker schudden!”

BUIT

CRIMINALITEIT Toekomstvisie van Arvind

Arvind ziet de stijgende kloof tussen arm en rijk en de steeds complexer wordende samenleving als trends die criminaliteit verergeren. Ook ziet hij dat jongeren uit bepaalde wijken meer verleid of veroordeeld worden tot criminaliteit, omdat ze op andere manieren minder kansen krijgen in de samenleving. Daarom droomt hij bijvoorbeeld over het, in plaats van straffen, belonen van jongeren die uit zo'n wijk komen en niet op het criminele pad raken.

Uiteindelijk richt hij zich echter op een toekomstvisie voor 2028 waarin de kennis en kunden van voormalig criminelen juist als skill kunnen worden ingezet en deze mensen bij het terugkeren in de

samenleving bijvoorbeeld het bedrijfsleven in worden getrokken. Door het omvormen van de reclassering naar een echte opleiding met diploma of certificaat en het waarderen van de business-skills van voormalig criminelen, kunnen we het negatief stigmatiserende label van 'ex-crimineel' omvormen tot een positief label waar ook waardering voor is. Zo worden de kennis en talenten van deze mensen op waarde geschat, en kunnen ze deze op een goede manier inzetten in hun verdere leven. Want zeg nou zelf, is een goede criminele klus klaren niet het perfecte toelatingsexamen voor de reclasseringsopleiding?

Criminaliteit

Feiten en cijfers

Het aantal geregistreerde minderjarige verdachten is in 2020 gedaald. Mogelijk zijn echter de in 2020 geldende coronamaatregelen deels verantwoordelijk voor deze daling. Per duizend 12- tot 18-jarigen stonden in 2020 12,8 minderjarigen geregistreerd als verdachte van een misdrijf. Deze jongeren zijn minstens één keer verdacht geweest van een misdrijf. Tien jaar eerder ging het om bijna 36 per duizend minderjarigen. De afgelopen tien jaar is de jeugdcriminaliteit dan ook met ruim de helft afgenomen.

Cijfers verkregen uit onderzoek waarbij jongeren bevraagd zijn over hun eigen gedrag liggen echter een stuk hoger dan de cijfers over geregistreerd daderschap. Het gaat dan om zelf gerapporteerde criminaliteit. In 2020 zei ruim een derde (36,6 procent) van de 12- tot en met 17-jarigen dat ze zich in de voorafgaande twaalf maanden schuldig hebben gemaakt aan één of meerdere van de 27 gevraagde delicten. Gewelddelicten, vermogensdelicten en vandalisme komen het meest voor: respectievelijk 20,7 procent, 19,4 procent en 13,4 procent.

Impact op mentale gezondheid

Jongeren met problemen op meerdere leefgebieden zoals schulden, uitgevallen zijn op school en/of psychische problemen zijn kwetsbaar en hebben een verhoogd risico op het ontwikkelen van crimineel gedrag. Daarnaast heeft een aanzienlijk deel van de jongeren in detentie te maken gehad met chronische stress door ingrijpende jeugdervaringen zoals emotionele verwaarlozing en mishandeling. 45% - 75% van de jongeren in detentie kampt met een psychiatrische stoornis (gedragsstoornis of persoonlijkheidsstoornis waarbij diagnose is gesteld). Dit is eerder oorzaak dan gevolg van het plegen van een delict.

Uitdaging

Ontwerp vraag	Hoe kunnen we crimineel gedrag onder jongeren voorkomen?
Doel 2030	Het percentage zelfgerapporteerde criminaliteit is gedaald van 36% in 2020 naar 20% in 2028
Doelgroep	Jongeren van 12 t/m 17

36,6%

van de 12 -17 jarigen geven aan dat ze zich in de voorafgaande twaalf maanden schuldig hebben gemaakt aan een delict.

Voorbeeld innovatie criminaliteit Street Temptations

Street Temptations is een korte, intensieve training die jongeren uitdaagt om lastige situaties vanuit andere perspectieven te bekijken. Met behulp van onder andere virtual reality wordt op deze manier gewerkt aan verschillende aspecten van gedragsproblematiek.

Iedereen krijgt weleens te maken met een situatie waarin je onder druk wordt gezet om iets te doen, wat je eigenlijk niet wilt doen. Jongeren vinden dit soort situaties vaak extra lastig, omdat het niet altijd lukt om de consequenties van bepaalde acties te overzien. Soms komen jongeren daardoor zo vaak in de problemen, dat ze behandeling nodig hebben om iets aan die problemen te doen. Maar, in de behandelkamer kun je niet zomaar zo'n lastige situatie nabootsen, waardoor het oefenen met reflecteren moeilijk kan zijn.

Street Temptations haalt de straat van buiten naar binnen, met behulp van virtual reality (VR). Wanneer je een VR-bril op je hoofd zet,

word je even helemaal ondergedompeld in een andere situatie. Je hebt daardoor het gevoel alsof je écht op de plek aanwezig bent. Hierdoor kan het makkelijker worden om in de praktische, analoge oefeningen met de situatie aan de slag te gaan. De verwachting is dat deze blended vorm van leren goed bij jongeren aansluit en het leerproces daardoor kan worden versneld.

Street Temptations richt zich in de eerste plaats op jongeren tussen de 12 en 18 jaar, die antisociale en/of externaliserende gedragsproblematiek laten zien. Het is echter ook mogelijk dat jongeren nog niet daadwerkelijk in de problemen komen, maar daar wel risico's voor laten zien. Voor deze jongeren kan Street Temptations wellicht een meer preventieve werking hebben.

*Het was leuk om aan Street Temptations mee te doen, het brengt me op goede gedachten. Ik heb geleerd om keuzes te maken als je buiten bent.
-Jongere, De Koppeling*

EENZAAMHEID Toekomstvisie van Kes

Het valt Kes op hoe onze samenleving steeds exclusiever wordt en groepen steeds homogener worden. Daarnaast heeft Corona geleid tot een samenleving waarin fysieke afstand normaal is geworden. In het minst ideale geval ziet ze dit leiden tot een wereld waarin jongeren nauwelijks nog fysiek contact met elkaar hebben en op afstand alleen maar mixen met anderen die eenzelfde levensstijl en achtergrond hebben. Ze voorziet dat dit leidt tot uitsluiting en het eenzamer worden van mensen die 'anders' zijn. Dat zou echter niet alleen het probleem van diegenen die zich eenzaam voelen moeten zijn, die dat probleem met dezelfde middelen in dezelfde context maar moeten zien op te lossen. Daarom zoekt ze naar mogelijkheden om hen extra tools te verschaffen om hun eenzaamheid

Kes pleit ervoor jongeren die zich eenzaam voelen op verplichte survivalkampen te sturen. Het breken met de tegenwerkende omgeving en het opbouwen van nieuwe contacten in een nieuwe omgeving, zou jongeren moeten helpen om ook de eenzaamheid te doorbreken. Ze baseert zich met deze visie op het waargebeurde 'Lord of the Flies' verhaal, waarin extreme omstandigheden ertoe leidde dat jongeren sterke, positieve relaties met elkaar opbouwden. En wie weet, is dit wel een oplossing die ook eenzame ouders kan helpen.

Eenzaamheid

Feiten en cijfers

Cijfers uit 2019 laten zien dat dat veel jongeren tussen de 18 en 25 jaar te maken hebben met eenzaamheid. 23 procent van de jongvolwassenen ervoer enigszins een gevoel van eenzaamheid en een tiende was in dat jaar sterk eenzaam.

Jan Willem van de Maat, Movisie:

“De afgelopen jaren is het onderwerp eenzaamheid onder jongeren steeds meer in de schijnwerpers gekomen. Al voor de covid-19-crisis kwamen in talkshows jongeren aan het woord die over eenzaamheid durfden vertellen en de impact die dat op hun leven had. Eigenlijk gaat het om een soort emancipatieproces. Jongeren geven aan: ‘Niet alleen ouderen voelen zich eenzaam, voor mij is dit ook een probleem. Het heeft grote invloed op mijn functioneren en waarom zou ik me ervoor schamen?’ Doordat het taboe er langzaam maar zeker vanaf gaat, stellen we onszelf steeds vaker de vraag: wat kunnen we eraan doen?”

Verklaringen voor eenzaamheid zijn niet terug te brengen tot één oorzaak. Meerdere factoren liggen ten grondslag aan gevoelens van eenzaamheid. Eenzaamheid kan ontstaan door een combinatie van onder meer persoonlijkheidsfactoren, zoals een laag zelfvertrouwen, verlegenheid, introversie en gebrek aan sociale en emotionele vaardigheden. Maar ook relationele factoren spelen een rol, zoals het gebrek aan sociale

contacten, hoge verwachtingen van sociale relaties en het ontbreken van veilige hechting met ouders en familieconflicten. En daarnaast maatschappelijke factoren zoals maatschappelijke normen en waarden ten aanzien van sociale relaties, negatieve beeldvorming, pesten, uitsluiting, individualisering en armoede.

Impact op mentale gezondheid

Uit onderzoek blijkt dat van de jongvolwassenen die niet eenzaam zijn 93 procent tevreden is met zijn of haar leven, tegenover 51 procent van de jongvolwassenen die sterke eenzaamheid ervaren. Wanneer een jongere te maken heeft met ernstige eenzaamheid die langere tijd aanhoudt heeft dit grote gevolgen voor het mentale en fysieke welbevinden. Een chronisch gevoel van eenzaamheid is even ongezond als het roken van een pakje sigaretten per dag. Eenzaamheid tast het immuunsysteem aan en kan leiden tot depressie en een verhoogd risico op hartziekten en de ziekte van Alzheimer. Mensen die eenzaam zijn vertonen ook vaker ongezond gedrag zoals weinig bewegen, minder gezond eten en meer gebruik van verslavende middelen.

Uitdaging

Ontwerpvrage	Hoe kunnen we voorkomen dat jongeren vereenzamen en jongeren die eenzaam zijn helpen daarmee om te gaan?
Doel 2030	Het percentage jongeren dat zich eenzaam voel is gedaald van 23% in 2019 naar 15% in 2028.
Doelgroep	Jongeren van 18 t/m 25

23%

Van de jongvolwassenen in 2017 ervoer enigszins een gevoel van eenzaamheid

1/10

Voelde zich in 2017 sterk eenzaam

Voorbeeld innovatie eenzaamheid **JOIN US**

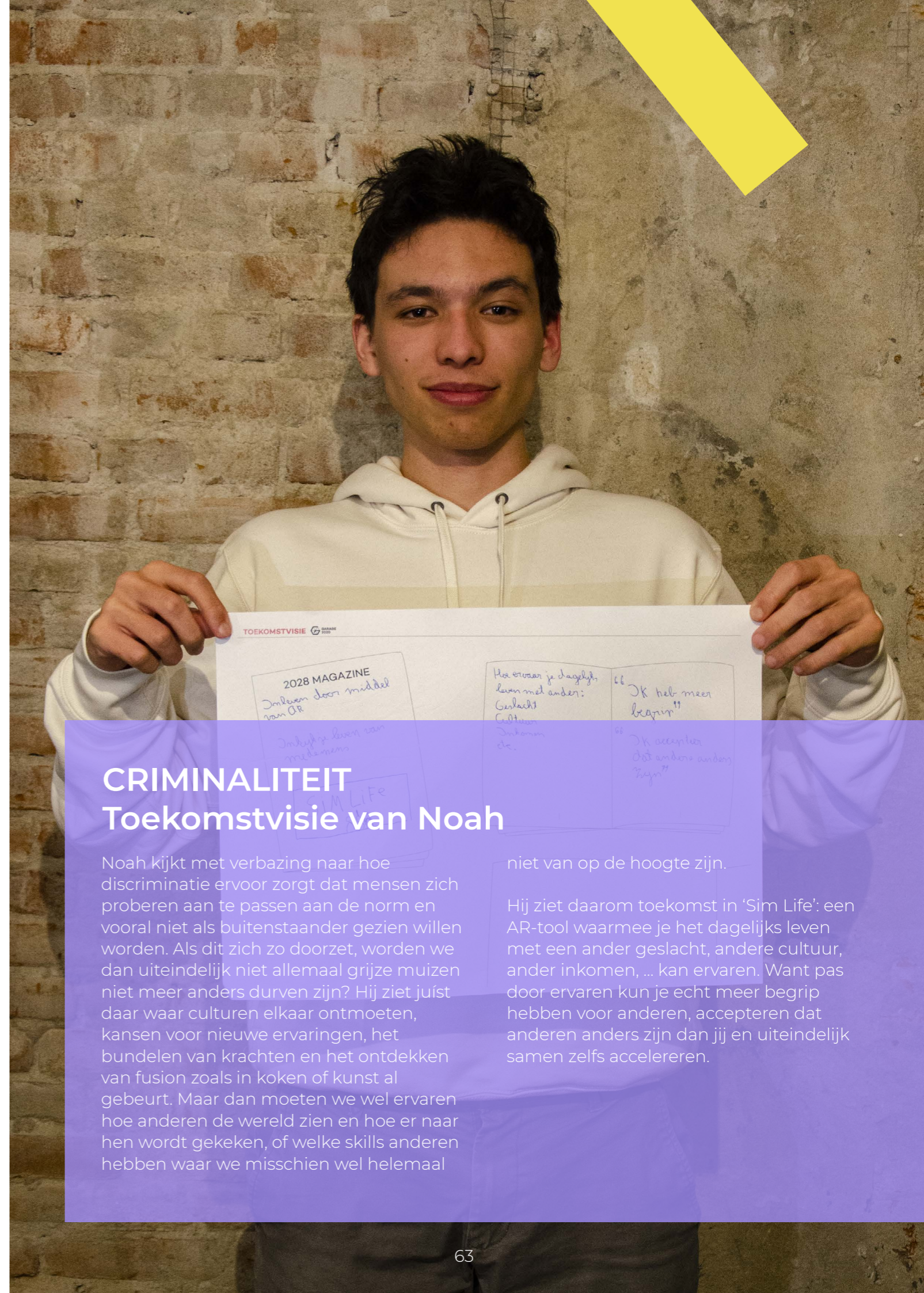
Join Us is een stichting die zich inzet om het maatschappelijk probleem van eenzaamheid onder jongeren meer onder de aandacht te brengen en te verminderen. Dat laatste doet zij door jongeren die zich elke dag eenzaam voelen met elkaar in contact te brengen en ze sociaal sterker te maken. T-mobile is de samenwerking met deze stichting aangegaan door digitale technologie in te zetten om 50.000 jongeren te helpen eenzaamheid achter zich te laten. Door verbinding te maken via de netwerken van T-mobile, met het uiteindelijke doel mensen écht met elkaar in contact te brengen.

Door jongeren die zich chronisch eenzaam voelen bij elkaar te brengen gebeurt er iets magisch. Ze leren samen te werken aan zelfredzaamheid, lef en weerbaarheid. Join Us kiest bewust voor een specifieke groepsaanpak, die heel effectief is. Jongeren komen twee keer per maand onder begeleiding bij elkaar en bedenken en ondernemen samen activiteiten. Daardoor doen ze belangrijke, positieve ervaringen op en leren zij hoe ze zelf een netwerk opbouwen en behouden.

Inmiddels hebben 54 lokale overheden in Nederland, waaronder verschillende grote steden, deze innovatieve aanpak omarmd. Zij maken van de diensten van Join Us gebruik. Op deze manier zijn al duizenden jongeren geholpen.

Rapper Typhoon heeft onlangs in samenwerking met JOIN US het nummer 'Alleen in de pauze' uitgebracht. Hij wil hiermee een bijdrage leveren aan het doorbreken van taboes rondom eenzaamheid, een chronisch probleem onder 200.000 jongeren in Nederland.

Ik herken veel van de emoties van de jongeren uit mijn eigen jeugd.

CRIMINALITEIT Toekomstvisie van Noah

Noah kijkt met verbazing naar hoe discriminatie ervoor zorgt dat mensen zich proberen aan te passen aan de norm en vooral niet als buitenstaander gezien willen worden. Als dit zich zo doorzet, worden we dan uiteindelijk niet allemaal grijze muizen niet meer anders durven zijn? Hij ziet juist daar waar culturen elkaar ontmoeten, kansen voor nieuwe ervaringen, het bundelen van krachten en het ontdekken van fusion zoals in koken of kunst al gebeurt. Maar dan moeten we wel ervaren hoe anderen de wereld zien en hoe er naar hen wordt gekeken, of welke skills anderen hebben waar we misschien wel helemaal

niet van op de hoogte zijn.

Hij ziet daarom toekomst in 'Sim Life': een AR-tool waarmee je het dagelijks leven met een ander geslacht, andere cultuur, ander inkomen, ... kan ervaren. Want pas door ervaren kun je echt meer begrip hebben voor anderen, accepteren dat anderen anders zijn dan jij en uiteindelijk samen zelfs accelereren.

Discriminatie

Feiten en cijfers

Veel kinderen en jongeren maken discriminatie mee. Ze worden ongelijk behandeld op basis van hun afkomst, huidskleur, seksuele voorkeur, handicap of religie. Discriminatie kan veel vormen aannemen: van er steeds op gewezen worden 'anders te zijn' en kleine 'grapjes' tot pesten en meningen. Discriminatie is verboden, maar in de praktijk komt discriminatie nog altijd voor. Uit onderzoek blijkt dat 30 procent van de ondervraagde scholieren zich in het afgelopen jaar wel eens gediscrimineerd heeft gevoeld. Er is een toename te zien ten opzichte van vijf jaar eerder. In de meeste gevallen in de discriminatie gericht op afkomst of huidskleur. Mensen die discrimineren hebben vaak vooroordelen over degenen die zij discrimineren. Onvoldoende kennis over de ander, angst voor het onbekende of (on)gegronde gevoelens van onveiligheid zijn vaak de onderliggende redenen waarom discriminatie plaatsvindt.

Marieke Slootman, socioloog;

Hoe vaak betrap ik mezelf niet op seksistische of racistische gedachten? Dat ik bij een praatprogramma ineens besef dat ik de witte mannelijke expert die comfortabel ruimte inneemt en met lage stem zijn mening verkondigt meer deskundigheid toedicht dan de vrouwelijke expert met een smaller lichaam en snellere spraak. Dat ik bij een cabaretier die opgegroeid is in een

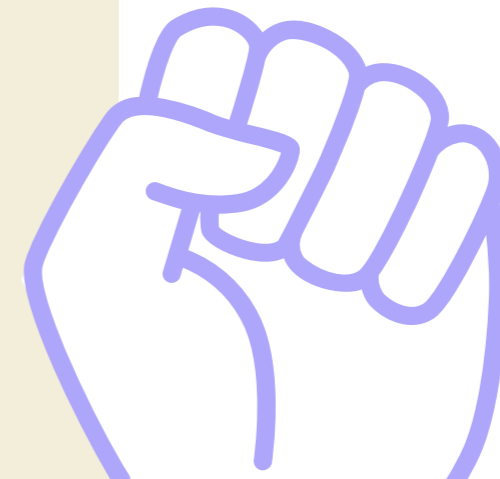
migrantengezin voor mezelf constateer dat hij zulke intelligente dingen zegt, en mezelf daarna afvraag waarom ik dat het opmerken waard vind. Maar ook dat ik bewust tegen mezelf moet zeggen dat ik degene in de rolstoel moet aanspreken, en niet degene die de rolstoel duwt. Deze gedachten en vooroordelen zijn verankerd in brede maatschappelijke structuren. Om dit te veranderen is het belangrijk het bespreekbaar te maken.

Impact op mentale gezondheid

Discriminatie kan op lange termijn gevolgen hebben voor de gezondheid en het welzijn van mensen. Het kan zich uiten in pijn, stress, boosheid, probleemgedrag en depressieve gevoelens. Maar het heeft niet alleen gevolgen voor de gezondheid: hoe meer discriminatie jongeren ervaren (zoals ongelijkwaardige behandeling, weigeren van toegang, afwijzing sollicitatie), hoe lager hun zelfwaardering is en hoe minder ze zich maatschappelijk verbonden voelen met Nederland.

Uitdaging

Ontwerpvrage	Hoe kunnen we de (negatieve) impact van discriminatie op jongeren verminderen?
Doel 2030	Het percentage jongeren dat zich gediscrimineerd heeft gevoeld is gedaald van 30% in 2018 naar 15% in 2028
Doelgroep	Jongeren van 12 t/m 27

30%

van de ondervraagde scholieren heeft zich het afgelopen jaar gediscrimineerd gevoeld

Voorbeeld innovatie discriminatie **WE KICK ASS**

Jongeren met een Autisme Spectrum Stoornis (ASS) tussen de 12 en 18 jaar hebben vaak bijzondere talenten en zijn slim. Toch lopen ze vast binnen het reguliere onderwijssysteem door de belemmeringen van autisme. Het speciaal en regulier voortgezet onderwijs is niet op hen ingericht. De aandacht wordt hier van hun talent naar hun problemen verlegd. Met We kick ASS! wordt de vraag gesteld: hoe kunnen we bijdragen aan de talentontwikkeling van geïnteresseerde jongeren en hen vanuit hun eigen motivatie en interesse laten ontwikkelen? De focus ligt hierbij op wat wel kan in plaats van op wat niet kan. Zo wordt het makkelijker om, zelfs zonder school, toch talenten te ontwikkelen die uiteindelijk zorgen voor een betere aansluiting bij het bedrijfsleven.

Met de Online Talenten Roadmap van We Kick ASS! worden jongeren begeleid door de verschillende mogelijkheden voor talentontwikkeling bij bedrijven en organisaties. Jongeren geven aan wat wel en niet bij hen past, waardoor het systeem de jongere steeds beter leert kennen. Na het

doorlopen van de keuzes worden er bedrijven en organisaties getoond die bij de jongere kunnen passen. Ook worden er initiatieven getoond waar ze misschien nog niet aan hebben gedacht, om te inspireren en hun blikveld te verbreden. Op deze manier is het mogelijk om op een laagdrempelige manier te ontdekken wat voor talentontwikkeling mogelijkheden er zijn en bij de jongere passen.

“We kunnen jongeren met zulke talenten toch niet laten verkommeren?”

Het frustrerde pedagogisch medewerker Marieke Peeters al een tijdje. Ze zag soms jongeren naar Intensieve dagbehandeling komen die kei goed bleken te zijn op ICT-gebied. Vanwege hun autismespectrumstoornissen (ASS) waren ze echter vastgelopen in het regulier of speciaal voortgezet onderwijs.

“Problemen zijn zo voorop komen te staan: ze dreigen te stagneren in hun ontwikkeling, terwijl ze hun talenten niet kwijt kunnen.”

Home
Mijn Roadmap
Overzicht
Uitleg
NL EN
THEMA
terug
GARAGE 2020

Op deze website helpen we je graag om te ontdekken welke organisaties en initiatieven bij jouw talenten en interesses passen! Je krijgt activiteiten bij bedrijven, organisaties, opleidingen en andere initiatieven voorgesteld om zo uit te zoeken waar jij het beste terecht kunt om jouw talenten te ontwikkelen!

Klik op 'start' om te starten met jouw roadmap!

Meer weten hoe het werkt? **START**

Doorgaan waar je gebleven was? **KLIK HIER**

SCHEIDINGEN Toekomstvisie van Isa

Isa vraagt zich af waarom kinderen zouden moeten dealen met de consequenties van de slechte levenskeuzes van hun ouders. Door scheidingen kunnen kinderen hun vaste basis en stabiliteit verliezen, en kunnen ze te maken krijgen met twijfels en ongenoegen van hun ouders over de situatie. Soms worden ze zelfs ingezet als onderhandelingsmiddel in de regeling die hun ouders treffen. Waarom komen deze negatieve gevolgen op het bordje van de kinderen? Zouden de ouders niet degenen moeten zijn die op de blaren zitten en hiermee om moeten gaan?

Isa presenteert daarom het wereldbeeld 'Power to the Kids: ouders in de opvang'.

Hiermee wil ze het gesprek aanwakkeren over het ideaalbeeld waarin er voor kinderen minder verandert bij een scheiding en sprake is van een geleidelijke transitie. In plaats van de veranderende stabiliteit voor kinderen, krijgen de scheidende ouders de veranderingen voor hun kiezen. Isa stelt voor dat de kinderen in hun eigen leefomgeving blijven, met als enige verschil dat hun ouders niet tegelijkertijd thuis zijn. De ouders delen een studio, waar zij kunnen verblijven op het moment dat hun ex-partner in het huis met de kinderen is. En die studio is natuurlijk van alle (therapeutische en mediërende) gemakken voorzien.

Scheidingen

Feiten en cijfers

Jaarlijks horen 86.000 thuiswonende kinderen dat hun ouders uit elkaar gaan.. Daarvan raken 35.000 kinderen betrokken bij een vechtscheiding. Deze scheidingen kenmerken zich door hevige ruzies en geen enkel contact tussen de ouders. Een vechtscheiding waar kinderen bij betrokken zijn kent alleen verliezers. 16.000 kinderen ervaren ernstige problemen als gevolg van een vechtscheiding.

Klinisch pedagoog Liesbeth Groenhuijsen las ooit in een boek over ervaringen van kinderen:

“Toen mijn ouders gingen scheiden, was mijn kindertijd voorbij.

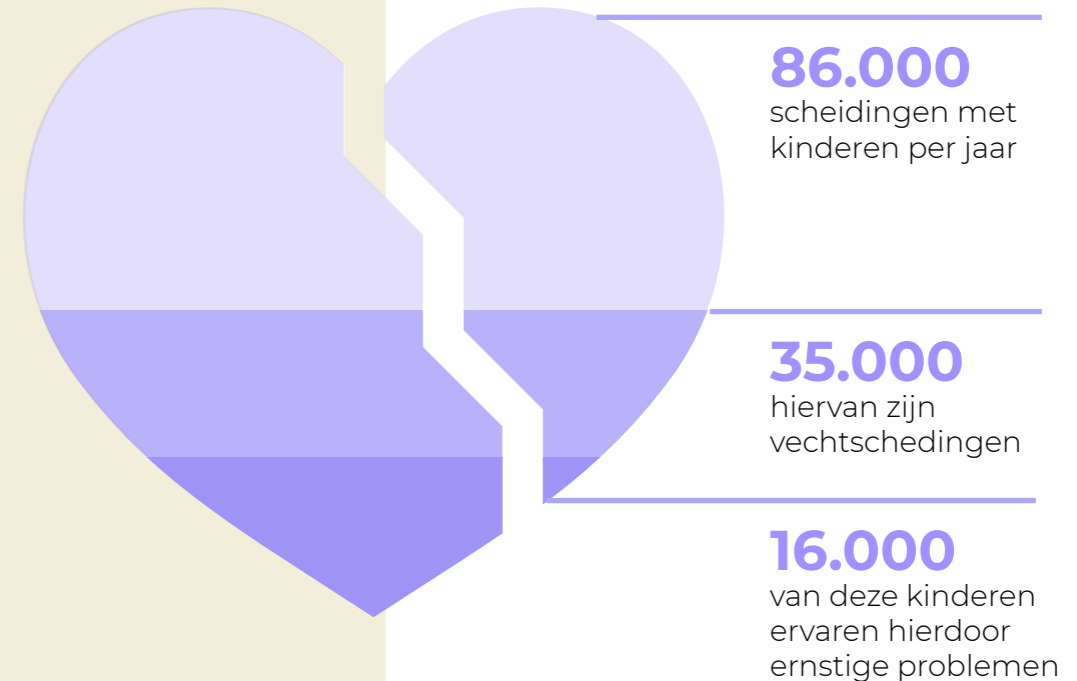
Volgens Groenhuijsen kun je de impact op kinderen niet kernachtiger samenvatten.

“Als kind vraag je je niet af waarom je woont in het huis waar je woont en waarom je ouders je ouders zijn. Het zijn vanzelfsprekendheden. Ze zorgen mede voor de veilige en vertrouwde basis die het nodig heeft om zich op een gezonde manier te kunnen ontwikkelen. Als die basis wegvalt, gaat er een hoop op de helling. Kinderen hebben in de regel nog niet voldoende basis om dit allemaal te verwerken. De klappen komen hard aan.

Impact op mentale gezondheid

Een scheiding gaat gepaard met veel veranderingen. Het dagelijks leven van een kind verandert ingrijpend. In het geval van co-ouderschap krijgen kinderen twee woonplekken, ze zien hun vader of moeder minder vaak, en soms verhuizen kinderen of ze moeten wisselen van school en de opvang. Daarnaast spelen ook nog alle emoties een rol. Kinderen krijgen te maken met spanningen, soms met ruzies en hun veilige basis valt weg. Kinderen voelen zich dan ook vaak in de steek gelaten of afgewezen.

Een kind dat een scheiding meemaakt van zijn ouders heeft 2x zoveel kans op het ontwikkelen van problemen in vergelijking met een kind waarvan de ouders bij elkaar zijn. Gemiddeld hebben kinderen van gescheiden ouders een verhoogde kans op internaliserende problemen als depressieve en angstige gevoelens. Daarnaast worden vaker agressie en opstandig gedrag gerapporteerd, dus externaliserende problemen. Bij de meeste kinderen spelen deze problemen tot ongeveer twee jaar na de scheiding; bij 20 procent houden ze langer aan. Daarbij is het zo dat kinderen van gescheiden gezinnen oververtegenwoordigd zijn in de jeugdzorg en in jeugdbeschermingszaken.

Uitdaging

Ontwerp vraag	Hoe kunnen we problemen bij kinderen en jongeren door scheiding voorkomen?
Doel 2030	Het aantal jongeren dat ernstige problemen ervaart na de scheiding van hun ouders is afgenomen van 16.000 in 2020 naar 10.000 in 2028
Doelgroep	Jongeren van 12 t/m 27

Voorbeeld innovatie scheidingen ZIE JIJ WAT IK ZIE

Wat doet het met een kind als ouders negatief praten over elkaar? En hoe voelt het als ouders vervelende dingen tegen anderen zeggen over elkaar? Hoe lastig het is als je het gevoel hebt dat je een kant moet kiezen? Met virtual reality kunnen ouders en hulpverleners zelf beleven hoe dat voelt.

In 2016 is de 360o VR empathietraining ontwikkeld door Jeugdhulp Friesland (JHF) in samenwerking met Vrendle. Bij de VR-empathietraining worden de 'vechtende' ouders ondergedompeld in de beleving van het kind, dat getuige is van hun ruzies. Het doel is dat ouders zich verplaatsen in de gevoelens en gedachten van hun kind(eren) en dat dit leidt tot empathie voor het kind en bewustwording van het eigen gedrag.

Het geeft ouders de kans om een gebeurtenis te zien door de ogen van een kind en hierop te reflecteren. Ouders beleven onder begeleiding van een professional een voor hen bekende situatie. Ze bekijken de situatie niet vanuit het standpunt van de ouder, maar vanuit het standpunt van het kind. Ze laten daardoor het eigen perspectief, de eigen woede en verontwaardiging even los. Daardoor ontstaat ruimte om de gevoelens van het kind te voelen en onder ogen te zien. Op basis daarvan kan het gesprek over de eigen situatie makkelijker worden aangegaan.

LANGDURIG ZIEKE OUDERS Toekomstvisie van Saadeldin

Saadeldin ziet dat kinderen van langdurig zieke ouders, ondanks mogelijke hulp die zij of hun ouders krijgen, toch optreden als mantelzorgers. Zij zijn degenen die de slechte momenten in eerste persoon meemaken en bijvoorbeeld een ambulance bellen bij nood. Dit verstoort de band die je hebt met je ouders. De kind-ouder relatie is verstoort en over situaties praten is vaak lastig.

Hij stelt zich voor dat het in de toekomst mogelijk is om een digitaal universum te creëren, waar beperkingen uit de fysieke wereld geen rol spelen en zieke ouders volledige functionaliteit hebben. Hierdoor wordt mantelzorg, zeker door je eigen kinderen, overbodig. Gezinnen krijgen de kans om (opnieuw) een gezonde relatie op te bouwen, waarin kinderen weer kind zijn. Wat denk jij, zou jij jouw ouder liever gezond in de digitale wereld bezoeken?

Langdurig zieke ouders

Feiten en cijfers

Bijna een kwart van de kinderen in Nederland groeit op met een ouder die chronisch ziek is of waarbij er sprake is van een psychische aandoening. Kinderen van ouders met psychische problemen worden KOPP-kinderen genoemd, KOV-kinderen zijn kinderen met een verslaafde ouder, KVBO-kinderen, kinderen die opgroeien bij ouders met een verstandelijke beperking en jonge mantelzorgers zijn kinderen die thuis voor een ziek of gehandicapt familielid zorgen. Veel kinderen en jongeren nemen taken en verantwoordelijkheden op zich die eigenlijk niet bij hun leeftijd passen.

Een langdurige lichamelijke en psychische ziekte van een ouder kan veel invloed hebben op het gezin. De zorgen en verantwoordelijkheden die de langdurige ziekte van een ouder met zich meebrengen, kunnen voor het welzijn en de ontwikkeling van kinderen grote gevolgen hebben. Soms komen die gevolgen pas aan het licht op latere leeftijd.

Kinderombudsvrouw Margrite Kalverboer sprak in 2019 met tientallen kinderen van wie een ouder lijdt aan bijvoorbeeld kanker, een verslaving of een depressie.

Die kinderen worden vaak mantelzorgers van hun ouder en nemen taken en verantwoordelijkheden op zich die niet passen bij hun leeftijd. Daardoor hebben

ze volwassen zorgen. Nooit vriendjes mee naar huis nemen, omdat je vader of moeder misschien iets gek doet. Of niet toekomen aan je huiswerk door de zorg voor je zieke ouder. Deze kinderen staan er te vaak alleen voor. De jeugdzorg heeft vaak geen zicht op deze groep, omdat de kinderen zelf geen problemen veroorzaken. Sterker nog, ze proberen de problemen juist te verbergen, om hun ouders niet tot last te zijn. Daarom moet de behandelaar van de ouders in actie komen. Die krijgt daarmee niet alleen de verantwoordelijkheid voor de volwassen patiënt, maar ook voor het kind.

Impact op mentale gezondheid

Kinderen die opgroeien met een langdurig zieke ouder ervaren veel stress. Ze hebben vaker hoofdpijn dan hun klasgenoten, slapen slecht, zijn sneller moe en raken soms zelfs uitgeput. Ook geven ze hun leven gemiddeld gezien een lager cijfer en zijn minder gelukkig. Ze kunnen ook last hebben van de spanningen die de ziekte bij ouders veroorzaakt. De stress kan leiden tot gedragsproblemen, problemen op school en fysieke en mentale gezondheidsklachten. Diverse onderzoeken tonen aan dat kinderen zich op latere leeftijd pas realiseren wat er in hun jeugd gebeurd is. Zij voelen zich in de steek gelaten en krijgen vaker psychische problemen dan kinderen met gezonde ouders.

Uitdaging

Ontwerp vraag	Hoe kunnen we kinderen van langdurig zieke ouders weer kind laten zijn?
Doel 2030	Langdurig zieke ouders krijgen steun bij de opvoeding van hun kinderen op de manier die bij hun past.
Doelgroep	Jongeren van 12 t/m 27

25%

van de kinderen groeit op met een ouder die chronisch ziek is of waarbij er sprake is van een psychische aandoening

Voorbeeld innovatie langdurig zieke ouders FLOo

Een goede band tussen ouder en kind is een beschermende factor bij opgroeien onder ongunstige omstandigheden. Het vergroot de kans op veilige situaties. Tegelijkertijd weten we dat ouders ontzettend veel om hun kind geven, maar soms hulp nodig hebben bij het nemen van beslissingen en het sensitief zijn bij het opvoeden. Dit geldt bijvoorbeeld voor ouders met een lichte verstandelijke beperking, ouders met psychische problemen en ouders met een verslaving. De praktijk leert echter dat hulp van buitenaf niet altijd in goede aarde valt. In gesprekken met ouders en hulpverleners geven ouders aan dat externe hulp soms kan leiden tot een minderwaardigheidsgevoel, of vrees dat ze het niet goed genoeg doen en hun kindje kunnen kwijtraken. Luna kan hier van toegevoegde waarde zijn!

Luna is onderdeel van een opbouwend ontwerpend onderzoek, waarbij de

behoefte van de gebruiker centraal staat. De robot heeft geen oordeel, is continu beschikbaar en op maat gemaakt om bij dagelijkse activiteiten te ondersteunen. Luna ondersteunt ouders op de wijze waarop ze het zelf willen en draagt zo draagt bij aan het geloof in eigen kunnen tijdens het opvoeden.

In het Human-centered-design traject hebben Garage2020 en IDE i.s.m. ouders en begeleiders diverse scenario's en functionaliteiten ontwikkeld waarin Luna ondersteund en haar aanvullende kwaliteiten inzet: Luna herinnert, adviseert, complimenteert en legt contact op persoonlijke wijze, zonder een gevoel van een oordeel, met visuele informatie, oneindig geduld en altijd beschikbaar!

Aanpak
ontwikkeling en
implementatie
innovaties

Netwerkgerichte co-creatie

Innovatie met focus, vraagt om een duidelijk innovatieproces. Een proces dat voor ieder maatschappelijk vraagstuk weer anders zal verlopen, maar dat op hoofdlijnen vergelijkbaar is, zodat experts en partners weten wanneer ze aan kunnen sluiten. Dit is noodzakelijk omdat we innovatie vormgeven vanuit een netwerk. Dat vraagt om duidelijkheid over rollen en posities: wie is wanneer nodig waarvoor? In dit hoofdstuk staan we stil bij onze visie op netwerkgericht co-creatie.

Innovatieproces

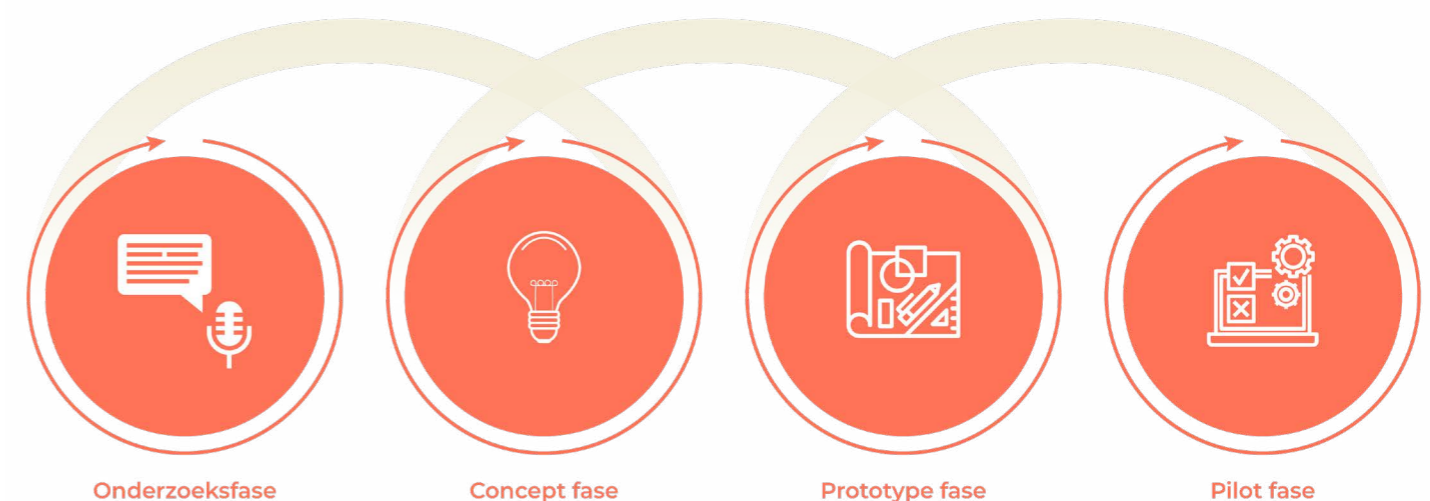
Om innovaties te ontwikkelen die de kern van het probleem aanpakken, is een werkwijze nodig waarbij vanuit verschillende perspectieven en mogelijkheden naar een vraagstuk wordt gekeken. Hiervoor worden diverse beproefde design thinking methodes ingezet die geschikt zijn voor het ontwerpen voor complexe, onbekende situaties.

In een ontwerptraject worden in de basis vier fases onderscheiden die in een iteratief proces doorlopen worden.

- 1. Onderzoeksfase:** hierin wordt aan de slag gegaan met het onderzoeken van, inleven in en begrijpen van de doelgroep. Zo wordt grip gekregen op hun belevingswereld en behoeftes en wordt de context van het probleem geschetst. Ook wordt gedefinieerd wat de kernvraag achter de initiële vraag is die aanleiding tot het onderzoek heeft gegeven.
- 2. Conceptfase:** hierin wordt samen met de doelgroep en diverse expertises buiten de gebaande paden gedacht om tot zoveel mogelijk verschillende ideeën te komen. Het gaat in deze fase om ideeën genereren, deze zullen niet allemaal gerealiseerd worden, maar kunnen ondersteunend zijn aan het inzicht verkrijgen in de gewenste oplossingsrichting.

- 3. Prototype fase:** van het beste idee wordt met beperkt budget een prototype gemaakt die teruggebracht wordt naar de doelgroep om aannames te testen. De oplossing wordt als het ware nagebootst om te kijken of diverse overtuigingen kloppen. Daarbij is ook aandacht voor de levensvatbaarheid van de oplossing: willen eindgebruikers de oplossing gebruiken en is deze op grotere schaal aan te bieden?
- 4. Pilotfase:** uiteindelijk wordt op grotere schaal getoetst of het doel wordt bereikt. Wat is het beoogde effect en komt dit in de praktijk overeen met het bereikte resultaat? Afhankelijk van de oplossing en de doelgroep wordt dit ondersteund met wetenschappelijke validatie, omdat de oplossingen veelal ontworpen worden voor kinderen en gezinnen in kwetsbare situaties. Het is dan belangrijk om te toetsen of een oplossing niet alleen gebruikt wordt, maar ook doelmatig is.

Het proces wordt herhaald totdat er een oplossing is ontwikkeld die daadwerkelijk impact maakt. Het ontwerpproces wordt doorlopen in samenwerking met verschillende expertises én met degene waarvoor de innovatie bedoeld is, zodat hun perspectief centraal staat. Daarbij wordt samengewerkt met een breed

extern netwerk aan specialisten die waar nodig ingeschakeld worden en wordt samengewerkt met verschillende projectpartners.

Multidisciplinair team

In Garage2020 werken Garagisten: ieder met zijn expertise, kennis en achtergrond, voor een gezamenlijk doel. De ontwerper heeft tools in huis om de behoeften van de eindgebruiker scherp te krijgen en een innovatieproces te faciliteren. De antropoloog kan goed verbinden met de diverse doelgroepen voor wie oplossingen worden gerealiseerd. De filosoof kan ethische aspecten van maatschappelijke vraagstukken en mogelijke oplossingen op scherp zetten. De orthopedagoog kan inschatten welke bestaande kennis beschikbaar is voor welk vraagstuk. De marketeer kan meedenken hoe een oplossing voor een groot publiek toegankelijk gemaakt kan worden. En de trendwatcher helpt om vroegtijdig manifestaties van nieuwe oplossingsrichtingen te identificeren. Dit multidisciplinair team werkt samen aan de oplossing, soms is de ontwerper in de lead, waarna de filosoof het stokje overneemt voor de volgende fase, en andersom. Afhankelijk van het vraagstuk worden diverse methoden ingezet vanuit de verschillende disciplines en achtergronden. Zodoende wordt het bestaande design proces verrijkt met (onderzoeks en ontwerp)methodieken vanuit andere disciplines.

Meewerkend eindgebruiker voorop

Door het al dan niet gebruiken van de oplossing, bepaalt de eindgebruiker of een innovatie geslaagd is. Daarom is het extra

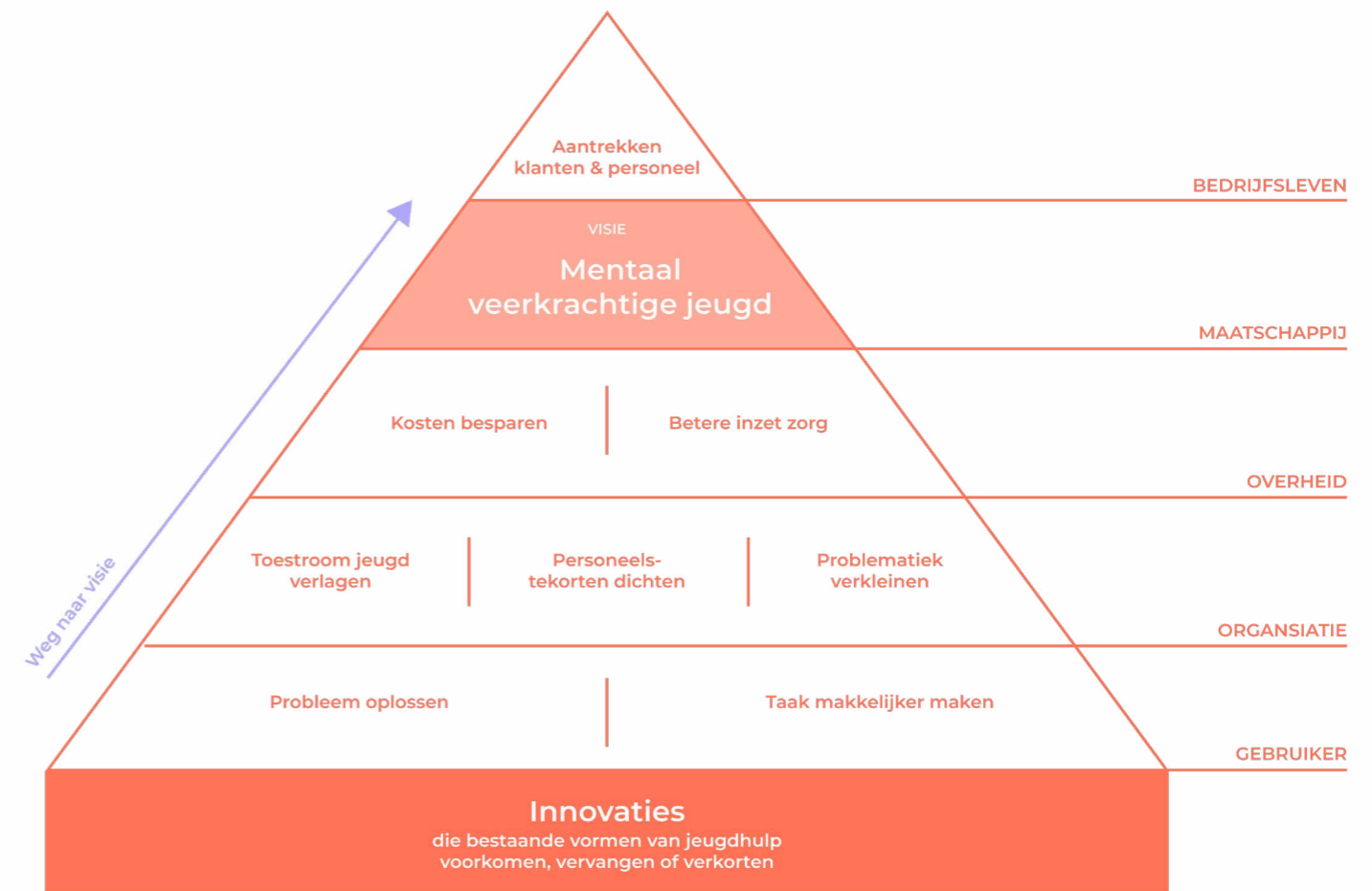
belangrijk de eindgebruiker in het proces van de totstandkoming van de innovatie te verweven. Zoals een meewerkend voorman zicht heeft op wat het beoogde eindresultaat moet zijn en hier met teamleden naar toe werkt, zo weet de eindgebruiker of en onder welke omstandigheden een innovatie ook daadwerkelijk gebruikt gaat worden. De Garagisten met hun diversiteit in kennis en expertise vormen als het ware het team dat ten dienste staat van de eindgebruiker. De eindgebruiker kan een jongere zijn, een ouder, ambtenaar van de gemeente of een professional. Ieder draagt bij met zijn eigen kennis en expertise. Dit kan resulteren in een Jongeren Garage, waarin de Garage-methode in handen van jongeren zorgt voor de hoogste vorm van jeugdparticipatie waarin jongeren 'de leiding hebben en zelf actie ondernemen'. Een andere beproefde Garage2020 aanpak is het werken met bridging members: een professional werkzaam bij een jeugdhulporganisatie die de tijd en de tools krijgt om in samenwerking met Garagisten aan een duurzame oplossing voor zijn of haar organisatie te werken. De kennis en ervaring die een bridging member meebrengt van de werkvloer is voor Garage2020 en haar netwerk een belangrijke bron van inspiratie om verder te werken aan radicale innovatie van de jeugdhulp. Daarnaast kunnen eindgebruikers ook een dienstverband krijgen aangeboden als zijnde ervaringswerker. Vanuit hun specifieke deskundigheid als ervaringsdeskundige van bepaalde problematiek of bijvoorbeeld een stads(deel), bieden zij kennis, kunde en netwerk om oplossingen optimaal aan te laten sluiten bij de eindgebruiker.

Co-creëren in een netwerk

Op onze missie om de jeugdzorg te voorkomen, vervangen of verkorten zijn we niet alleen. We doen dat samen met een breed netwerk aan mensen die anders durven denken en doen. We werken samen met gemeenten die problemen in de kern willen aanpakken en jeugdzorginstellingen die zichzelf overbodig durven te wensen. Met bedrijven die maatschappelijke impact willen creëren en onderwijsinstaties die open staan voor het implementeren van innovaties om hun leerlingen te helpen. En natuurlijk samen met de jongeren zelf. In 2016 is door pionierende instellingen zoals Level, Enver, Cardea, Jarabee en Combinatie Jeugdzorg initiatief genomen tot het Garage2020 netwerk. In de visualisatie op de volgende

pagina is weergegeven uit welke partners het Garage2020 netwerk inmiddels bestaat. Dit is uiteraard een momentopname: er sluiten voortdurend nieuwe partners aan.

De kracht van een netwerk is dat iedereen op haar eigen manier een steentje bijdraagt aan de gezamenlijke missie en daar op een andere manier baat bij heeft. In onderstaande visualisatie is weergegeven hoe de individuele doelen van de verschillende partners gezamenlijk kunnen leiden tot de gezamenlijke visie. Zo bundelen we de krachten, benutten we optimaal de expertises van onze partners en werken we samen aan het ontwerpen van de toekomst voor een mentaal veerkrachtige jeugd.

Garage2020 netwerk

GARAGE 2020

Landelijke Overheid

- VWS
- VNG jeugd
- JenV
- OCW

Ambassadeurs

- Kinderombudsman
- Jeugdzorg Nederland
- Associatie voor jeugd
- Peer 3
- Raad volksgezondheid Samenleving
- Radicale vernieuwing jeugdzorg
- FNV
- BGZ
- Change Lab
- schuldlab 010 / 070
- Ondersteuningsteam Zorg voor de jeugd

Publiciteits partners

- Vakbladen yougl
- Funx
- spinoza lens
- Lokale media
- Vers beton
- Dutch Design Week
- de gezonde generatie
- Samen toekomst maken
- Algemeen Dadblad
- Open Rotterdam
- VPRO
- BNR-radio
- Van Uaconstant Hackathons etc

Fondsen, coalities & subsidies

- ZonMW
- EIT Health
- Private funders
- NWO
- SGF
- EIT Digital
- Theia
- Fondation de l'avenir
- SIDN fonds
- IDOLS
- THK fonds
- Citylab010
- VSF fonds
- Zilveren kruis fonds
- St Laurensfonds
- Saxum Volutum
- stimuleringsfonds creatieve industrie

Aanvullende opdrachtgevers

- PGGM
- Noord Holland Samen
- Het vergeten kind
- SGF
- LLWP
- K-EET
- MindUS
- Stroom Op
- Samenwerkingsverband Amsterdam diemen
- samenwerkende Bondgenoten Rotterdam

Onderwijs & Wetenschap partners

- UvA
- HU
- CWI
- St Lucas
- Summa
- TNO
- Universiteit Twente
- Universiteit Gent
- Harvard
- Inholland Rotterdam
- Fontys
- Politécnica
- HVA
- Amsterdam UMC
- MIT
- TU Delft
- Universiteit Maastricht
- Windesheim
- EUR
- Universiteit Grenobles-Alpes

Kennispartners

- Nij
- NL vereniging Kinder en jeugd psychiatrie
- EKP
- ELVB
- Smart Start
- KJUS
- Landelijk kenniscentrum LVB
- Edux
- CBS
- Actiecentrum Veiligheid en Zorg
- Salto
- St. zwerfjongeren NL
- Bibliotheek Eindhoven
- Korein
- TU/e

Implementatie partners

- Healthway
- Het AKJ
- BOOR scholen
- samenwerkingsverband onderwijs PPO
- Politie
- Scholen
- Purpose
- LMC-VO scholen
- ASVZ
- jeugdzorginstellingen en jongerenwerk
- ROC van Amsterdam
- ROC van Rotterdam
- Museum van de Geest
- samenwerkingsverband onderwijs KoersVO
- SDW
- Albeda MBO
- Ambiq

Jeugdzorg instellingen & jongerenwerk

Amsterdam	Brabant	Algemeen
Blijfgroep	GGZ Oost-Brabant	Jarabee
Level	GGzE	Inzowijs
iHub	Lev Groep	opvoed poli
Kabouter huis	PGZ	Altra / Orion
	Combinatie Jeugdzorg	Pluyn
	Amarant	Viajeugd
	Contour de Twern	Triade vitree
	SterkHuis	Jeugdhulp Friesland
	GGD Brabant Zuidoost	Pleegzorg NL
	Aloysius	
Utrecht	Zuid-Holland	
JoU	Enver	
KOOS	DOCK Rotterdam	
	st zwerfjongeren	
DOCK Utrecht	Cardea	
SWV Sterk VO	Pameijer	
Lokalis	Jeugdhulp ZHZ	
	Rotterdamse Douwers	

Jongerenpanels & ervaringsdeskundigheid

- ExPex
- NJR
- Jongwijs
- Young in Prison
- credible messengers
- Jeugd welzijnsberaad
- Jong010

Gemeentes

Amsterdam	Brabant	Algemeen
Masterplan ZO	21 voor de jeugd	
OKT	sociaal domein	
Datalab Amsterdam	Gemeente Tilburg	
Cluster sociaal domein	MOM	
Cluster Digitalisering, innovatie en informatie (voorheen CTO)		
Utrecht	Zuid-Holland	
Afdeling Jeugd	Gemeente Den Haag	
Afdeling Veiligheid	Den Haag: Dienst Onderwijs, Cultuur en Welzijn	
	Den Haag: Afdeling Jeugd	
	Gemeente Rotterdam	
	Afdeling Jeugd	
	Afdeling Economie	
	Afdeling participatie	
	Maatschappelijke Ontwikkeling	
	Teams Life Sciences & Health	
	E-Health	

Commerciële partners

- T-mobile
- ID&T
- Achmea
- CQM
- Rabobank
- ASML
- Interpolis
- Randstad
- Brainport Development
- Pipple
- Winkwaves

Advies en ontwikkelpartijen

Amsterdam	Brabant	Algemeen
Maak	Essense	Ideas forward
GGorilla's	CarapaxIT	Hackshield / flavour
Enliven	Kim Haagen	Buro Becking
Public Cinema	Purpose	fakton
Earthy	Interactive Matter	Notion
Utrecht	Zuid-Holland	
Greenberry	Reframing studio	
	Afdeling Buitengewone zaken	
	YALP	
	St. Kinderperspectief	
	Regio plan	
	Rebel GROUP	
	identity games	
	DigiNova	
	Today Tomorrow	

Doe je mee?

De komende jaren zullen we als Garage-netwerk aan de slag gaan met de 8 maatschappelijke vraagstukken zoals beschreven in deze innovatieagenda. Wil jij hier een bijdrage aan leveren? Dat kan op verschillende manieren. Door als organisatie of gemeente samen met Garage2020 een vraagstuk op te pakken. Door een maatschappelijk vraagstuk voor meerdere jaren als speerpunt centraal te stellen. En door lokaal experts uit je organisatie de tijd en ruimte te bieden aan deze innovaties te werken. Neem hierover vooral contact met ons op.

Geraadpleegde bronnen en personen

Literatuur

- Actieprogramma zorg voor de jeugd (2018). VWS.
- Boer, M., van Dorsselaer, S. A. F. M., de Looze, M., de Roos, S. A., Brons, H., van den Eijnden, R., ... & Stevens, G. (2022). HBSC 2021. Gezondheid en welzijn van jongeren in Nederland.
- Ehrlichman, D. (2021). Impact Networks: Create Connection, Spark Collaboration, and Catalyze Systemic Change. Berrett-Koehler Publishers.
- Caspi, A., Houts, R. M., Belsky, D. W., Harrington, H., Hogan, S., Ramrakha, S., ... & Moffitt, T. E. (2016). Childhood forecasting of a small segment of the population with large economic burden. *Nature human behaviour*, 1(1), 1-10.
- Dijkshoorn, P., & Popma, A. (2020). Streven naar nul. *Kind & Adolescent Praktijk*, 19(2), 44-46.
- Hart, R. A. (1992). Children's participation: From tokenism to citizenship (No. inness92/6).
- Hermanns, L., (2009). Het opvoeden verleerd. UvA.
- Hilderink, A., & Niessen, I. et al., (2020). Stelsel in Groei. VWS
- Ince, D. & Kalthoff, H., Nikken, P., Hoex, J., Balledux, M., & van Beekhoven E., (2021) Opgroeien en opvoeden. NJI.
- Ioannidis, K., Askelund, A. D., Kievit, R. A., & Van Harmelen, A. L. (2020). The complex neurobiology of resilient functioning after childhood maltreatment. *BMC medicine*, 18(1), 1-16.
- Kraaijeveld, K & van den Berg, D. (2022). Mentale vooruitgang gezinnen. De Argumentenfabriek.
- Kleinjan, M., Pieper, I., Stevens, G. W. J. M., Van de Klundert, N., Rombouts, M., Boer, M., & Lammers, J. (2020). Geluk onder druk?: Onderzoek naar het mentaal welbevinden van jongeren in Nederland.
- Kans op financiële problemen (2016). NIBUD
- Manifest de Jeugdsprong (2021). FNV Zorg & Welzijn & Stichting Beroepseer.
- Schulden Monitor (2021). BKR
- Samen verder analyse (2021). RvS, IGJ, NZA, Kinderombudsman & Nationale ombudsman.
- Samen verder vervolgrapportage (2022). RvS, IGJ, NZA, Kinderombudsman & Nationale ombudsman.
- Seligman, M. E. P. (2011). *Flourish: A visionary new understanding of happiness and well-being*. Free Press.
- Ungar, M. (2013). Resilience, trauma, context, and culture. *Trauma, violence, & abuse*, 14(3), 255-266.
- Ungar, M., Ghazinour, M., & Richter, J. (2013). Annual research review: What is resilience within the social ecology of human development?. *Journal of child psychology and psychiatry*, 54(4), 348-366.
- Yperen, T., van de Maat, A., Prakken, J. (2019). Het groeiende jeugdzorggebruik duiding en aanpak, NJI
- Westhof, F., de Ruig, L., & Tom, M. (2015). Voor mijn gevoel had ik veel geld. Panteia.

Geraadpleegde websites

- Beweging van 0
- Programma Effectieve Jeugdzorg
- Kennis agenda zonMW
- Kamerbrief over afspraken VNG rijk aanpak problematiek jeugdzorg
- Stakeholder analyse ZonMW
- www.igj.nl
- www.ncj.nl/richtlijnen/alle-richtlijnen/richtlijn/?richtlijn=9&rlpag=672
- www.nji.nl/nl/Kennis/Dossier/Professionalisering/Samen-op-zoek-naar-wat-werkt
- www.kaponline.nl/aanpak-mentaal-welbevinden-aan-laten-sluiten-bij-ondersteuningsstructuur-binnen-de-school/
- www.ser.nl/media/ser/downloads/adviezen/2020/platformeconomie-hoe-werkt.pdf
- www.rathenau.nl/sites/default/files/2020-10/RAPPORT_Digitale_dreigingen_voor_de_democratie_Rathenau_Instituut.pdf
- www.mentaalbeter.nl/artikelen/het-effect-

- van-social-media-op-pubers/
- www.uu.nl/onderzoek/digital-youth
- www.unicef.nl/nieuws/2020-06-23-hoe-staat-het-met-stress-en-druk-bij-jongeren-in-nederland
- www.wijzijnmind.nl/psychische-klachten/psychipedia/prestatiedruk
- www.nji.nl/nieuws/verminder-druk-op-kinderen-en-jongeren
- www.nibud.nl/beroepsmatig/jongeren-en-schulden/
- www.16-27.nl/werk-inkomen/jongeren-en-schulden
- www.zorgprofessionals.utrecht.nl/rondkomen-en-schuldenvrij/hulp-bij-geldzorgen-voor-jongeren/
- www.bkr.nl/nieuws/2020/7/hoe-jongeren-steeds-meer-in-de-schulden-belanden/
- www.nos.nl/artikel/2338438-aantal-jongeren-met-betalingsproblemen-groeit-snel
- www.wegwijzerjeugdenveiligheid.nl/fileadmin/user_upload/Bestanden/Publicaties/Infosheet_J_V_Schulden__web2_.pdf
- www.netwerkmediawijsheid.nl/bitefile-sociale-media-en-welzijn/
- www.inenomschool.nl/downloads/kenniskaart-Kwaliteit-Verbinding-Onderwijs-en-Jeugdzorg.pdf
- www.kinderrechten.nl/jeugd/
- www.divosa.nl/nieuws/stijging-vraag-naar-jeugdzorg-kent-waaier-van-oorzaken
- www.socialevraagstukken.nl/jongeren-in-de-jeugdzorg-hoor-mij-informeer-mij-en-leer-mij/
- www.socialevraagstukken.nl/niet-invechten-maar-de-norm-verbreden-om-discriminatie-uit-te-bannen/
- www.kinderombudsmanrotterdam.nl/web/uploads/2019/06/Rapport-KOM-Het-is-mijn-Toekomst.pdf
- www.nos.nl/artikel/2234860-roep-om-hulp-voor-kinderen-met-zieke-ouders-ze-hebben-volwassen-zorgen
- [- \[bij-de-vleet/article-longread-1536455.html?cookie_check=1638954056\]\(http://bij-de-vleet/article-longread-1536455.html?cookie_check=1638954056\)
 - \[www.nscr.nl/app/uploads/2021/03/DJI_Kenmerken-van-justitiabelen_rapport_20210104.pdf\]\(http://www.nscr.nl/app/uploads/2021/03/DJI_Kenmerken-van-justitiabelen_rapport_20210104.pdf\)
 - \[www.nji.nl/cijfers/delinquentie\]\(http://www.nji.nl/cijfers/delinquentie\)
 - \[www.eenzamejongeren.com\]\(http://www.eenzamejongeren.com\)
 - \[www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/2021-05/Eenzaamheid%20onder%20jongeren.pdf\]\(http://www.movisie.nl/sites/movisie.nl/files/2021-05/Eenzaamheid%20onder%20jongeren.pdf\)
 - \[www.psychogoed.nl/is-effect-scheiden-op-kind/\]\(http://www.psychogoed.nl/is-effect-scheiden-op-kind/\)
 - \[www.villapinedo.nl\]\(http://www.villapinedo.nl\)
 - \[www.dekinderombudsman.nl/publicaties/rapport-hoor-je-mij-wel\]\(http://www.dekinderombudsman.nl/publicaties/rapport-hoor-je-mij-wel\)
 - \[www.augeo.nl/nl-nl/actueel/veerkracht-special/\]\(http://www.augeo.nl/nl-nl/actueel/veerkracht-special/\)
 - \[www.augeo.nl/actueel/themanummer-kind-en-scheiding\]\(http://www.augeo.nl/actueel/themanummer-kind-en-scheiding\)
 - \[www.ncj.nl/themadossiers/ouderschap/\]\(http://www.ncj.nl/themadossiers/ouderschap/\)
 - \[www.ser.nl/-/media/ser/downloads/adviezen/2022/kansen-belemmeringen-jongeren.pdf\]\(http://www.ser.nl/-/media/ser/downloads/adviezen/2022/kansen-belemmeringen-jongeren.pdf\)
 - \[www.skipr.nl/blog/een-andere-benadering-van-opgroeien/\]\(http://www.skipr.nl/blog/een-andere-benadering-van-opgroeien/\)
 - \[www.nji.nl/sites/default/files/2021-06/Naar-gezamenlijke-veerkracht-en-kansen-voor-iedereen.pdf\]\(http://www.nji.nl/sites/default/files/2021-06/Naar-gezamenlijke-veerkracht-en-kansen-voor-iedereen.pdf\)
 - \[www.groene.nl/artikel/we-gooien-al-die-breinen-op-een-hoop?\]\(http://www.groene.nl/artikel/we-gooien-al-die-breinen-op-een-hoop?\)
 - <https://www.nporadio1.nl/fragmenten/de-nieuws-bv/1f17d0a1-237d-4b7b-bf38-5fc71e556f13/2021-07-20-digitale-innovaties-zijn-hard-nodig-om-de-druk-op-de-jeugdzorg-te-verlichten>
 - <https://www.voordejeugdennhetgezin.nl/over-ons/ondersteuningsteam>](http://www.knack.be/nieuws/gezondheid/paul-verhaeghe-hoogleraar-psychologie-we-kweken-psychiatrische-patienten-

</div>
<div data-bbox=)

Bekeken documentaires

- Alicia - 2017
- Rotjochies - 2019
- Jason - 2021
- De kinderen van Ruinerwold - 2021
- 'TAKEN, Kinderen van de straat' - 2022
- Jojanneke en jeugdzorgtapes - 2022

Geluisterde podcasts

- Podcastserie Réne Peters: Jeugdzorg, hoe nu verder?
- Podcast Maaïke van der Aar & Thijs Jansen: Jeugdzorg wat gaat er mis en hoe kan het beter?

Afgenomen interviews

- Vera Naber (Stuurgroep Zorg voor de Jeugd)
- Ronald van der Mark (oud-directeur Action)
- Karlijn Stals (Nederlands Jeugd Instituut)
- Pauline Vliegen (Nederlands Jeugd Instituut)
- Peter Dijkshoorn (Kinder- en Jeugd psychiater, VNG, Beweging van 0)
- Martine Tobe (Jeugdwelzijnsberaad)
- Fietje Schelling (ExPex)
- Mannus Boote (ExPex)
- Mariëtte Verhoef (Bestuurder Level, Voorzitter Associatie Jeugd)
- Linda Kester (eigenaar JigsEye)
- Daisy Petrona (ervaringsdeskundige, professional in jeugdzorg)
- Pieter Hilhorst (raadslid Raad van Volksgezondheid en samenleving)
- Margot Ende (directeur Het Vergeten Kind)

**GARAGE
2020**